

SBS Çalışma Kitapçığı

Efeslilere Mektup

Mesih'in akıl almaz zenginliği

“Pavlus’un yazılarının taç mücevheri”

“en ilahi kompozisyon”

“bütün mektupların en krallara yaraşanı”

“bu mektup saf müziktir ... Burada okuduğumuz, şarkı söyleyen hakikattir, müziğe dökülmüş öğretidir”

“Efeslilere Mektup, şimdiye dek yazılmış en önemli belgelerden biridir.”

“Pavlus’un mektuplarının doruk noktası”

Bu mektup, ölmüş, dirilmiş ve tahta çıkmış Tanrı Oğlu’na demir atmış Hristiyan imanının özünü, kökenini ve ufkunu, doluluğunu ve etkisini başka hiçbir mektubun yapmadığı kadar anlatır.

Hans-Jörg Ronsdorf / Christliche Gemeinde Kempten, Allgäu

İçindekiler

- Efes kenti
- Mektubun alıcıları
- Pavlus, Timoteos, Yuhanna ve Efes
- Mektubun yazılış nedeni
- Mektubun içeriği ve planı
- Göksel yerler: Bizden ne kadar uzaktalar?
- Göksel alemdeki ruhsal kutsamalar: Bunlar nedir?
- Seçilmişlik (predestinasyon): Yalnızca bir tartışma konusu mu?
- Oğulluk ve evlatlık: Sadece aynı şey mi?
- Otur – Yürü – Dur: Tanrı’nın sıralaması
- Yeni Antlaşma’nın kilisesi: Ne zamandan beri var?
- Tanrı’nın doluluğu – her şeyin hedefi
- Eski Antlaşma’nın tipolojisi ve Efeslilere Mektup
- Baş olan Mesih: Birlik, işlev, temsil
- Beş kişi armağanı: Elçiler, peygamberler, müjdeciler, çobanlar ve öğretmenler
- Yeni insan: Nerede ve nasıl görünür hale gelir
- Yönetimler ve hükümlerlikler: Kötü olan ve görünmeyen dünya
- Tanrı’nın silahları: Ruhsal savaş, ama nasıl?
- Efes ve Kolose
- Kullanılan kaynaklar

Efes kenti

Ephesos (Latince Ephesus, Yunanca "Εφεσος, Türkçe Efes), Antik Çağ'da Küçük Asya'nın (bugünkü Türkiye) en önemli ve en eski Yunan kentlerinden biriydi. Efes, İzmir'in yaklaşık 70 km güneyinde, Türkiye'nin batı kıyısına (Ege) yakın, antik İonia bölgesinde yer alır. Antik Çağ'da doğrudan deniz kıyısında idi. Tortullanma ile iklimsel ve sismik değişiklikler sonucunda kıyı şeridi zamanla batıya kaydı; öyle ki kent bugün birkaç kilometre içeride kalmıştır ve artık bir liman kenti değildir.

Efes, Roma İmparatorluğu'nun en önemli kentlerinden biriydi; 200.000'i çok aşan nüfusuyla en büyük kentlerinden biriydi ve Asya eyaletinin valisinin (prokonsül) makamıydı. Hem kent hem de zengin yurttaşlar tarafından finanse edilen çok sayıda kamu yapısı inşa edildi. Bunlar arasında imparator kültü çerçevesinde tapınılan imparatorlar Vespasianus ve Hadrianus için yapılmış tapınaklar da vardı. Efes, büyük ticaret yolları ve limanı sayesinde misyon açısından iyi bir stratejik konuma sahipti.

Kent uluslararasıydı; farklı kültürlerin ve dinlerin kaynaştığı bir pota, bir eritme noktasıydı. Efes, tanrıça Artemis ve Antik Çağ'ın yedi harikasından biri sayılan dev tapınağıyla her yerde tanınıyordu. Tanrılara tapınma, okültizm ve büyücülük bu kentte, ama aynı zamanda bütün Küçük Asya'da önemli bir rol oynuyordu.

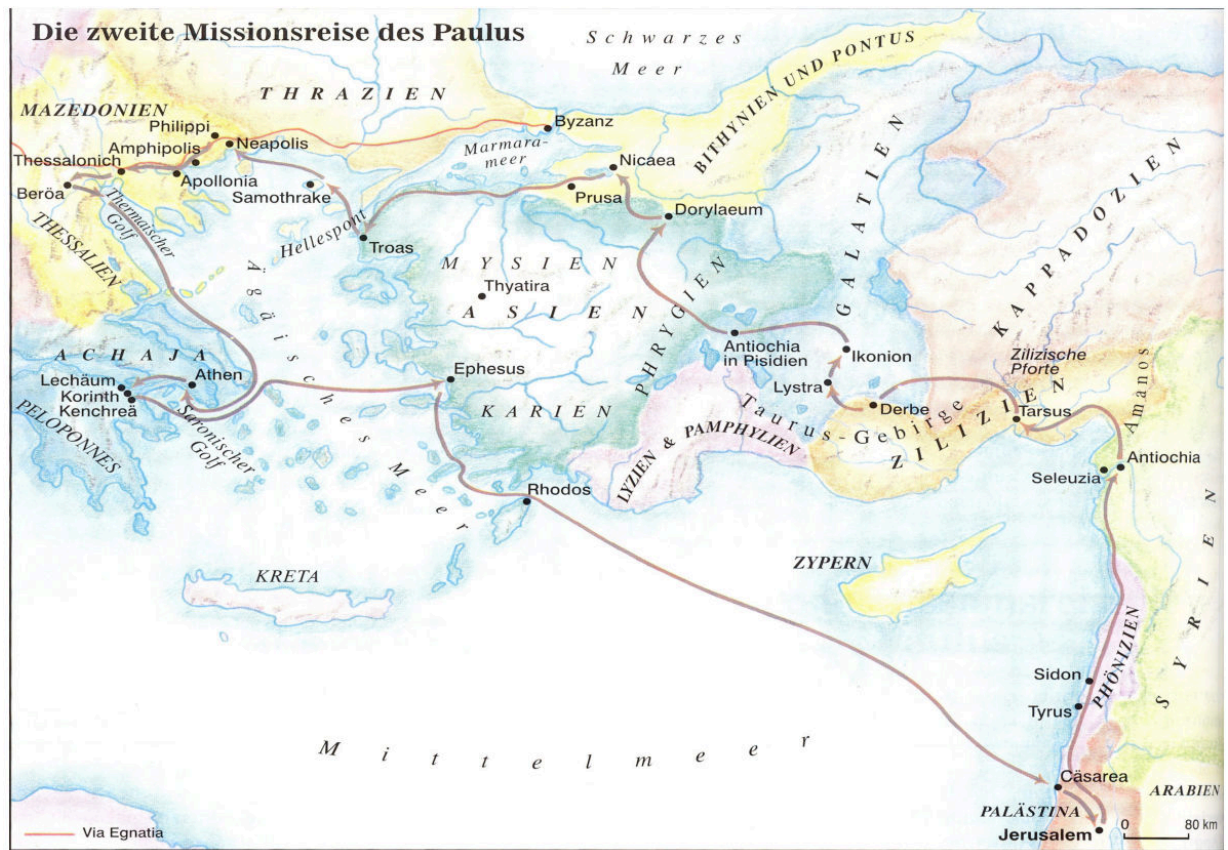
Bu arka plan karşısında mektubun bazı bölümleri özellikle anlaşılır hale gelir. Genel olarak bakıldığında mektubun yazılış nedeni tam da bu ruhsal-dinsel arka planda yatıyor gibi görünmektedir.

19. yüzyılda Efes'in arkeolojik araştırması, Artemis Tapınağı'nın kalıntılarının aranmasıyla başladı. (Kaynak: www.wikipedia.de)

Bugün Efes, yılda birkaç yüz bin ziyaretçisiyle Türkiye'nin turistik cazibe merkezlerinden biridir.

Bu kentte bir kilise ya da cemaat biçiminde Hristiyan tanıklığı çoktandır yoktur.

Konumu

Pavlus ve Efes

Pavlus ikinci misyon yolculuğunun sonunda ilk kez Efes'e geldi, ama kısa bir süre sonra oradan ayrıldı (Elçilerin İşleri 18:19-21). Üçüncü misyon yolculuğu (Elçilerin İşleri 18:23 – 21:16) onu yeniden Efes'e götürdü; Rab'bin orada kendisi için yapacağı büyük bir iş olduğundan orada üç yıl kalıp çalıştı (Elçilerin İşleri 20:31). Oradan, yaklaşık 54 ve 55 yıllarında, Korintlilere iki mektubu yazdı. Efeslilere, aynı şekilde Filipililere ve Koloselilere, ayrıca Filimun'a ise Roma'dan (belki daha önce Sezariye'den), ilk Roma tutsaklığı sırasında, yaklaşık 60 – 62 yıllarında yazdı. Bu mektupların hepsi onun tutsaklığından söz eder. Mektupları Tikikos götürdü (6:21-22).

Pavlus'un, bütün Küçük Asya ve ötesi için bir köprübaşı olan Efes'teki etkinliği bereketli oldu: "Bu iki yıl boyunca sürdü; öyle ki Asya'da yaşayan herkes, hem Yahudiler hem Grekler, Rab'bin sözünü duydu. Tanrı Pavlus'un eliyle olağanüstü mucizeler yapıyordu; öyle ki onun bedenine değmiş mendiller ya da önlükler bile hastaların üzerine konuyor, hastalıklar onlardan ayrılıyor ve kötü ruhlar çıkıyordu", Elçilerin İşleri 19:10-12.

Ve: "Böylece Rab'bin sözü güçlü bir şekilde yayıldı ve üstün geldi", Elçilerin İşleri 19:20. Bu bağlamda Pavlus'un Efes'teki ihtiyarlara yaptığı veda konuşması çok aydınlatıcıdır; çünkü burada birkaç yıl süren kalışını ve hizmetini hatırlatır ve çalışmasını anlatır: Elçilerin İşleri 20:17-38.

Timoteos ve Efes

Timoteos'un birkaç kez Efes'te bulunduğuna şüphe yoktur. Bir keresinde Pavlus onu orada bıraktı (1 Timoteos 1:3). Timoteos'a yazılan birinci mektup (ikincisi de) Efes'e gönderildi, çünkü Timoteos oradaydı. Bu mektuptan, orada ilgilenmesi gereken sahte öğretilerle (gnostisizm, yasacılık vb.) ilgili sorunlar olduğu anlaşılır.

Tarihsel ya da kilise geleneği, Timoteos'u Efes'in piskoposu yapar.

Elçi Yuhanna ve Efes

Elçi Yuhanna'nın uzun süre Efes'te yaşadığı söylenir. Bunun için Kutsal Kitap'ta bir kanıt metni yoktur, ama çağdaş tanıkların ifadeleri vardır. Eski kilise geleneğinde, Yuhanna'nın ancak çok ileri bir yaşta Küçük Asya'da öldüğüne dair anlatımlar bulunur. Şehit Justinus 2. yüzyılın ortasında, "bizim aramızda" (yani Efes'te) yaşamış bir tanık olarak "elçilerden biri olan Yuhanna"dan söz eder. Küçük Asya kökenli İrenaeus (2. yüzyılın sonu) pek çok yerde Küçük Asya'da yaşamış olan Elçi Yuhanna'dan söz eder ve Yuhanna'nın Müjdesi'ni Efes'te yazdığını ve orada İmparator Traianus'un saltanatına kadar yaşadığını açıkça belirtir.

Efes'e gönderilen mektup ve Yuhanna'nın diğer bütün gönderme mektupları, onun Küçük Asya'daki etki alanına tanıklık eder.

Bir başka kilise (Katolik!) geleneği, Yuhanna'nın İsa'nın annesi Meryem ve başka kadınlarla birlikte Yeruşalim'in yıkılışından önce Efes'e taşındığını söyler.

Pavlus'un Timoteos'a gnostisizmin tehlikeli öğretisinden söz etmesi, Yuhanna'nın da kendi mektuplarında bu öğretilerle mücadele etmesi üzerinde düşünmeye değer bir olgudur.

Sonuç: Efes'teki büyük kent kilisesi, iki elçinin, ayrıca onların temsilcilerinin, iş arkadaşlarının ve öğrencilerinin orada bulunması, Apollos ile Akvila ve Priskila çifti gibi kişilikler ve (Yeni Antlaşma

kanonu tamamlanmadan önce) aldığı mektuplar sayesinde özellikle ayrıcalıklıydı ve desteklenmişti.

MS 431 yılında Efes'te kilisenin 3. konsili toplandı; bu konsilin kararları bugün hâlâ kabul edilmektedir. Bütün bunlara rağmen ne yazık ki Hristiyan tanıklığından geriye hiçbir şey kalmamıştır.

Mektubun yazılış nedeni

Genel olarak, bu mektubun örneğin Korintlilere ya da Galatyalılara mektupta açıkça görülen türden özel bir yazılış nedeni olmadığı haklı olarak söylenir. Bu genel bir mektuptur; özel kişisel ayrıntılar içermeyen, ama kapsamlı ve sistematik öğretim sunan bir tür genelgedir. Kilise, yani Mesih'in bedeni hakkındaki öğretiyi, ayrıca baş olan Mesih'i ve Hristiyan'ın göksel konumunu başka hiçbir mektubun yapmadığı kadar açar. Efes yalnızca ticaretin ya da finansın değil, aynı zamanda gizem dinlerinin, putperestliğin, okültizmin ve büyü'nün de merkeziydi. İnsanların hayatı bunlar tarafından belirleniyordu. Pavlus'un birkaç kez andığı ruhsal güçler egemen bir rol oynuyordu. İnsanlar kendi çıkarları için etkide bulunsunlar diye bu güçlere yakarıyordu. Böylece bu güçlerin etkisi her yerde hissediliyordu, ama yardımcı olmaktan çok tehdit ediciydi. Dolayısıyla mektubun bir başka yazılış nedeni şu olabilir: Efes'teki ve böylece bütün Küçük Asya'daki imanlıları bu güçler hakkında aydınlatmak; amaç, artık onlardan korkmamaları (ya da bunlardan bir şeyi yeni imanlarına bile almamaları; bkz. Koloselilere Mektup), ama her yerde var olan şeytani etkilerine karşı tetikte olmalarıydı (ruhsal savaş). Sahte ve yabancı öğretilere karşı da uyarılır, ama bunlar (Koloselilerde olduğu gibi) ayrıntılı biçimde anlatılmaz.

Mektubun içeriği ve planı

Pavlus, Tanrı'nın ezeli kararını ve amacını açıklar; bu karar, Mesih'i – insan olmuş Tanrı Oğlu'nu – ve imanlıyı hem birey olarak hem de kilise olarak kapsar. Tanrı'nın bu kararını hedefine ulaştırmak için Mesih'in ölmesi ve dirilmesi gerekiyordu, çünkü şimdi iman edenler bir zamanlar günahlarında ölüydüler. Onlar, Tanrı'nın huzuruna ve geleceğine uygun yeni insanlar haline getirilirler. Tanrı'nın ezeli kararı daha şimdiden, bugünkü zamanda, imanlıların ve kilisenin hayatında görünür hale gelir.

Bu mektup, Tanrı'nın sağında bulunan, ölmüş, dirilmiş ve tahta çıkmış Tanrı Oğlu üzerine kurulmuş Hristiyan imanının özünü başka hiçbir mektubun yapmadığı kadar anlatır. **Bir insan orada, gökte TANRI'nın yanında, O'nun sağında olduğu için, insanlar da orada olabilir: şimdiden O'NDA, yakında da O'NUNLA.** O'nda orada, göksel yerlerdeyiz; kişisel olarak ve kilise olarak sonsuza dek Mesih'le ayrılmaz biçimde birleşmiş durumdayız.

Mektubun planı:

1. Bölüm: 1 – 3. bablar: Öğretisel (dogmatik) bölüm Mesih'teki kurtuluş konumu – Kurtuluşun bildirme kipi (indikatif)	
1. bap	
1 – 14. ayetler	Tanrı'ya övgü ve tapınma: Tanrı'nın kendisi için neyi tasarlayıp yaptığı ve bize neyi armağan ettiği; Tanrı'nın evren için amacı: Baş olan Mesih ve bizim bunun içindeki payımız

15 – 23. ayetler	Neyi tanımamıza izin verildiği: Önce Tanrı'nın kendisini, sonra Tanrı'nın bizdeki mirasını, geleceği ve O'nun yaşam veren gücünü
2. bap	
1 – 10. ayetler	Bir zamanlar ve şimdi – Tanrı'nın kurtuluşu: Ruhsal ölümden, göksel yerlerde Mesih'teki yeni kurtuluş konumuna
11 – 22. ayetler	Yahudilerle uluslar arasında artık ayrılık yok: İkisi de tek bir yeni insan ve Tanrı'nın yeni tapınağı olur
3. bap	
1 – 13. ayetler	Uluslara gönderilen elçinin özel hizmeti: Yeni Antlaşma'nın kilisesi, Tanrı'nın ezeli amacı olarak Tanrı'nın “yeni” halkı
14 – 21. ayetler	Her zaman ve öncelikle ne için dua etmeliyiz: Ruh'un gücü, İsa'nın sevgisi ve Tanrı'nın doluluğu üzerine yakarış ve övgü
2. Bölüm: 4 – 6. bablar: Uygulamalı bölüm – İmanlıların hayatı Yeni insanın hayatı – Kurtuluşun emir kipi (imperatif)	
4. bap	
1 – 16. ayetler	Birliğe çağrı: Bedenin armağanları ve üyeleri, bedenini, yani kilisenin büyümesi
17 – 32. ayetler	Yeni insan: İmanlıların bambaşka hayatı
5. bap	
1 – 21. ayetler	Tanrı'nın çocukları olarak yaşamak: Dünyanın tersine, Tanrı'yı örnek alanlar olarak konuşma ve yaşayış
22 – 33. ayetler	Mesih ve kilise: Erkek ve kadın arasındaki ilişki için örnek
6. bap	
1 – 9. ayetler	Anne babalar ve çocuklar – Köleler ve efendiler
10 – 24. ayetler:	Tanrı'nın silahları: Ruhsal savaş

Konu alanları

Efeslilere Mektup'un metni bundan sonra ana konular halinde ele alınacaktır. Ardından, birden fazla kez geçen, ama her halükârda bu mektubu karakterize eden kavramlar üzerine bazı ara bölümler gelir; bu kavramlar mektubun içeriğini, hedefini ve amacını gösterir. Mektubu anlamının anahtarını oluştururlar.

Göksel yerler – Yeryüzünden ne kadar uzaktalar?

(“Gökten bir parça, Tanrı katında bir yer”)

“Göksel [yerler]” kavramı (Yunanca: *ἐπουρανίους epouraniois, çoğul*), mektubun mesajında merkezi bir ifadedir; Tanrı'nın tahtından, bütün gücün merkezinden doğrudan gündelik hayatımızın içine kadar uzanır.

Bu ifade yalnızca bu mektupta geçer; bu da belki Artemis / Diana putperestliğinin ve başka kültlerin (büyü, sihirbazlık, okültizm) merkezi olan Efes'teki özel dinsel durumla ilgilidir.

Bugün yalnızca iki gök ayırt ediyoruz: Tanrı'nın oturduğu yer olarak gök (**görünmez**, içinde yaşadığımız boyuttan başka bir boyut) ve gök cisimlerinin bulunduğu hava göğü, atmosfer ve/veya evren (**görünür**).

Bu mektubun ilk okurları, uluslardan olanlar ve Yahudiler, göğü birkaç kat halinde (çoğunlukla üç ya da yedi) tanıyorlardı; bu katlarda çeşitli ruhsal varlıklar (melekler, cinler, güçler vb.) yaşıyordu. Bunun ilke olarak Kutsal Yazı'nın, Eski Antlaşma'nın vahyiyle bir ilgisi yoktu; daha çok yaygın tanrı inançlarıyla ve özel ya da aşırı inanç akımlarıyla, Yahudiliğin içinde de olanlarla ilgiliydi. Pavlus bu inancı ya da tasavvuru reddetmez; onu verili ve gerçek olarak varsayar, ama bu konuda ek bilgiler aktarmaz.

Onun söylediği şudur: Görünmez gök bir yandan Tanrı'nın tahtının bulunduğu yer, öte yandan da ruhlar dünyasının alanıdır. Göksel yerlerdeki kötü ruhlara karşı ruhsal bir savaş verdiğimiz söyletiğinde (Efesliler 6:12), bu savaş yeryüzünde, yani somut olarak gündelik hayatımızda gerçekleşir.

Burada da göksel yerlerin Tanrı'nın hükümlerlik tahtının bulunduğu yerden hayatlarımızın içine kadar uzandığı açıkça görülür. Görünmez göğün bu öteki boyutu, bu ruhsal gerçeklik, içinde yaşadığımız boyutla kesişir, onun içine işler ya da onun üzerine biner. Görünmeyen dünya için görünür ile görünmez arasındaki bu fark yok gibidir. Başka bir deyişle bu göksel yerler bir bakıma bizim yakın çevremizde de bulunur.

Demek ki bu kavram çok kapsamlıdır: Bir yanda Tanrı'nın tahtıdır, öte yanda ruhsal ve görünmez güçlerin bulunduğu, bizi çevreleyen hava atmosferidir (2:2).

Pavlus "göksel [yerler]" kavramını beş kez kullanır ve her kullanımında yeni bir yön açar:

1. 1:3, ruhsal bereket zenginliğinin (yalnızca) orada armağan edildiğini ve alındığını söyler.
2. 1:20, Mesih'i orada, Tanrı'nın sağında, Tanrı'nın tahtında otururken gösterir. Bu taht göksel yerlerin merkezidir ve "göksel yerlerin bir ucunu" gösterir.
3. 2:6, Mesih'le birleşmiş olduğumuz, "Mesih'te" olduğumuz için bizim de oraya götürülmüş olduğumuzu açıkça gösterir. Orada olmaksızın bereketi alamazdık. Gerçek evimiz oradadır; gelecek umudumuzun özü oradadır. Ama burada söz konusu olan "şimdi"dir; henüz yeryüzünde yaşamamıza rağmen şimdiden sahip olduğumuz bir konumdur, bir mevkidir.
4. 3:10, orada yalnızca her bir imanlının (kendi başına, birey olarak) değil, kilisenin bir bütün olarak (topluluk halinde) bulunduğunu ve görünmeyen dünyaya, özellikle Tanrı'dan dönmüş olan dünyaya karşı Tanrı'nın kurtuluş eyleminin bir gösterisi olarak orada melekler tarafından görüldüğünü ekler.
5. 6:12, göksel alanlarda İblis ve melekleri (cinler) ile bizim aramızda bir savaş olduğunu açıklar. Onların kötü işi dünyada, yeryüzündedir. Göksel alan, deyim yerindeyse, bu savaşın gerçekleştiği, içinde yaşadığımız alanla kesişir. Görünmeyen dünyanın görünen dünya üzerindeki, göğün yeryüzü üzerindeki etkisi güçlüdür ve günceldir.

Bu metinlerden, bir yandan Tanrı'nın dolaysız yakınlığının, O'nun oturduğu yerin, O'nun tahtının bulunduğu yerin söz konusu olduğu anlaşılır. "Göksel [yerler]de" ifadesi (... ἐν τοῖς ἐπουρανίοις *en tois epouraniois*) yalnızca bu mektupta geçer. Bu, bir yandan bir yer bildirimidir; Yunanca metinde bulunmayan "yerler" eki (ya da: alanlar, diyarlar, bölgeler, göksel alem) bunu açıklığa kavuşturur. "Göksellerde" diye de çevrilebilir. Aynı şekilde bir şeyin tarzı, niteliği de söz konusudur. Kutsamalar yalnızca göksel yerlerde değildir, kendileri de "göksel"dir.

Bu kavramda bir karşıtlık da söz konusudur: gök ile yer arasındaki ve **görünür ile görünmez** arasındaki karşıtlık. Bizim için muhtemelen bu soyut kavramı anlamının en kolay yolu sonuncusudur, ama bu kavramların tek yönü bu değildir. İsa “göğe yükseldiğinde” öğrencilerin gözleri önünde alındı (Elçilerin İşleri 1:9); başka bir deyişle O görünmez oldu. Burada söz konusu olan, İsa’nın çok uzak bir yere yola çıkması değil, görünmeyen göksel dünyaya, Tanrı’nın tahtına çekilip gözden kaybolmasıdır.

“Ruhsal kutsama” kavramı Pavlus’u “göksellerde” kavramına götürür; bu hiç de rastlantısal olmayan bir bağlantıdır. Eski İsrail Yüce Olan’ın bereketini aldı, hem de *yeryüzüne ait* bereketleri: kendine ait bir ülke, bol ürün, soy, sağlık.

Ama şimdi, daha önce olmayan ve insanların ulaşamayacağı bir bereket söz konusudur. Önceden bereket yeryüzündeydi. Şimdi bereket gökte, yani göksel kutsamalar var. Bu da, onu alacaksak orada olmamız gerektiği anlamına gelir. İşte “göksel yerler” ifadesinde yatan mesaj tam da budur: Gök bize açıktır, yerimiz oradadır, vatanımız, evimiz oradadır. İsrail’in tersine biz göksel bir halkız. Tanrı bizi yanında istiyor ve oraya giden yol, dirilmiş ve yüceltilmiş Tanrı Oğlu ve İnsanoğlu sayesinde açıktır. O bizi Tanrı’ya getirdi; yalnızca suç sorununu çözmek için değil, bizi eve, Tanrı’nın yüreğine götürmek için. Kayıp oğul gibi göksel Babamız tarafından O’nun evinde karşılanıyor ve orada Baba’nın sahip olduğu her şeyle donatıyoruz (Luka 15:11-32). Oğullar olarak kabul edilip bağra basıldık ve böylece Baba’nın sahip olduğu her şeyin kendilerine ait olduğu mirasçılarız.

Ruhsal kutsamalar neden bize tam da “göksellerde” armağan ediliyor? Çünkü Tanrı’nın isteğine göre yüceltilmiş, göksel Mesih nerede ise orada olmalıyız. O’nunla sonsuza dek, kişisel olarak ve O’nun bedeni olan kilise olarak birlikte, ayrılmaz biçimde birleşmiş durumdayız.

Bu arada her zaman Tanrı’nın suretinde yaratılmış insanlar olarak kalacağız. Ama Tanrı’nın Mesih’teki müdahalesi sayesinde bir gün Göksel Olan’ın suretini taşıyacağız ve o zaman biz de *göksel* olacağız (1 Korintliler 15:48-49). Her zaman bu bölgeye ait olmuş varlıklar vardır. Bu mektupta onlara hükümler ve yönetimler denir. Bunlar meleklerdir (Filipililer 2:10), göksel varlıklardır. Biz ise yeryüzüne ait varlıklarız; Mesih sayesinde, Mesih’e benzer biçimde göksel oluruz. Bu, meleklerin hiçbiri için asla geçerli olmayacaktır.

Hristiyan’ın göksel niteliğini vurgulayan yalnızca Efeslilere Mektup değildir. Kilisenin göksel bir halk olduğu, bütün Yeni Antlaşma’nın vahyidir:

- Tanrı Oğlu, bize daha önce bilinmeyen ve ancak gökten gelen Tanrı Oğlu’nun kendisi tarafından bildirilebilecek olan **göksel şeyleri** (τὰ ἐπουράνια) açıklamak için geldi (Yuhanna 3:12)
- Rabbimiz İsa Mesih’in **göksel egemenliğine** (εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον/ ... O’nun göksel egemenliğine) payımız vardır (2 Timoteos 4:18)
- **Göksel çağrıya** (κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι) ortağız; *gökten gök için çağrıldık* (İbraniler 3:1)
- Tattığımız, yani tadını çıkardığımız bir **göksel armağan** aldık (τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου) (İbraniler 6:4)
- Atalar bile **göksel** (τοῦτ’ ἔστιν ἐπουρανίου) bir **vatan** (πατρίδα) özlediler (ἐπιζητοῦσιν, aradılar, gözlediler); biz ise çok daha fazla (İbraniler 11:13-16)
- **Göklerde bir yurttaşlığımız** vardır (Filipililer 3:20)
- (τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει)

- **Göklerde** saklanmış bir **umudumuz** vardır (Koloseliler 1:5)
- (διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς,)
- **Yukarıdaki şeyleri, Mesih'in bulunduğu yerdekileri** düşünürüz (Koloseliler 3:1-4)
- => Bizim için **göklerde** solmaz bir **miras** saklanmaktadır (1 Petrus 1:4) τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς
- Gözle görülene değil, imanla yüreğin gözleriyle görülene, geçici değil **sonsuz olan şeylere** bakarız. Söz konusu olan **sonsuz bir yücelik ağırlığıdır** (2 Korintliler 4:16-18)
- Yüreğin gözleriyle (henüz görünmeyen) **Mesih'in gökteki yüceliğine** bakarız (2 Korintliler 3:18; Elçilerin İşleri 7:55)

Gök açılmıştır ... Gökte Tanrı'nın biz insanlardan, özellikle uluslardan gizli olduğu; ama şimdi göğün açıldığı (İsa öldüğünde tapınağın perdesi yırtıldı) ve yeryüzündeki Yahudi tapınağına değil, göksel kutsal yere giden yolun açıldığı, Yeni Antlaşma'nın *asıl* mesajıdır.

Bir gök merdiveni gibi ... Tanrı'nın kendini gökten Oğul'da açıkladığı ve gerçekte nasıl olduğunu gösterdiği de aynı şekilde Yeni Antlaşma'nın mesajıdır. Bu, yeri ve göğü birbirine bağlayan, her iki yönde de üzerinde yürünebilen bir *gök merdiveni* gibidir (Yuhanna 1:51; Yaratılış 28:12). Tanrı bize gelir ve biz O'na gideriz. Bu mektupta, RAB'bimizin en yüksek onur yerini aldığı Tanrı'nın tahtına kadar bakarız; ve yine de O, aynı zamanda henüz yeryüzünde olan bizlerin içinde yaşar (3:17). Ve bu anlamda ruhsal bereketi, henüz yeryüzünde olanlar olarak alırız. Göksel yerler, deyim yerindeyse, bütün bereketiyle yüreklerimizdedir. Bu yüzden bu göksel yerler çok yakındır, ışık yılları kadar uzakta değildir.

Göğe yerleştirildik ... Mesih'te ... orada O'NDA

İmanlılar olarak Mesih'te oraya yerleştirildik. "Mesih'te" olmak, (henüz) "Mesih'le" olmak değildir. "Mesih'te" ifadesi, O'NDA sahip olduğumuz konumu ya da mevkiyi anlatır. Yani Tanrı bize **Mesih'te** olanlar olarak bakar; bu yüzden şimdiden **orada, O'NDAYIZ** ve O'nun Tanrı'nın tahtındaki zafer konumunu paylaşıyoruz. Kurtuluş konumumuz bundan daha yüksek ve daha güvenli olamaz.

Bizi gerçek anlamda, bedensel olarak da orada, o yerde görmek isteyen Tanrı için bu şimdiden gerçektir; çünkü O'nun amacında, hedefe ulaşılmadan önce bile gerçekleşme güvence altındadır.

Mekân ve zaman içinde düşünen varlıklar olarak şimdiden göksel yerlerde olduğumuzu tasavvur etmekte zorlandığımız için, açıklayıcı bir örnek:

Halkın seçilmiş bir temsilcisi, halkın çıkarlarını parlamentoda temsil eder. Böylece onu seçenler, adeta bu temsilcide parlamentoda hazır bulunur ve temsil edilirler. Biz de aynı şekilde Mesih aracılığıyla ve Mesih'te gökte, tahtın önünde, gücün merkezinde temsil ediliyoruz.

Göksel yerlerde pratikte nasıl yaşanacağını gösteren bir örnek daha:

Belirli bir su örümceği türü su altında yaşar, ama su yüzeyinden su altına götürdüğü bir hava kabarcığının içinde, ondan beslenerek nefes alır. Biz de burada şimdiden Mesih'in doldurduğu bu göksel dünyadan / bu dünyada / bu dünyayla yaşarız. Böyle bir hayatın koşulu ise elbette göksel olanın peşinde olmak, göksel şeyleri tanımadır.

Ayrılık kaldırılmıştır ...

Görünen dünya ile görünmeyen dünya arasındaki ayrılık, imanlılar için şimdiden kaldırılmıştır: Baba'nın huzuruna girebilirler. Mesih'in her şeyin başı olacağı gelecek çağda bu ayrılık evrensel olarak da sona erecektir.

Efeslilerin tanrılara olan eski inancı ...

Efeslilerin eski inancında göksel yerler, onların hayatını etkileyen ve belirleyen tanrıların egemenlik alanıydı. Bunlar, güç üstünlükleri yüzünden insanın kendisini onlara teslim edilmiş hissettiği düşman varlıklardı. Görünmeyen dünya bir yandan tehlikeliydi, çünkü orada neler olup bittiği tam olarak bilinmiyordu. Bu alanın büyük bir önemi ve çekiciliği vardı; tanrıların, insanın kendi hedeflerine ulaşmasına yardım etmesi bekleniyordu. Okültizm ve büyü, ayrıca büyü formülleri tanrıları boyun eğdirmeye yarayacaktı. Efesliler artık bu korkudan özgür kılınmışlardı; hatta bu alana yerleştirilmişlerdi, ama oradaki güçlerin üzerine yükseltilmişlerdi. Mesih'te gücün merkezine yerleştirilmişlerdi; güçler artık onlara zarar veremezdi. Böylece yalnızca güçlerin değil, insanların kaderini kendi tasavvurlarına göre belirleyen yıldızların da üzerindeydiler.

Göksel alemdeki ruhsal kutsamalar: Bunlar nedir?

Tanrı tarafından kutsanmış olmaktan daha fazla ne istenebilir? O bunu yaptı ve bizi kutsadı. İşte bizim Tanrımız budur; O'nun gibisi yoktur.

Bu kutsama ruhsal ve göksel niteliktedir. Böylece bu kutsama, yeryüzüne ait, maddi kutsamanın karşısına konur. Göklerde armağan edilir.

Bu yüzden yeryüzüne ait bir kutsamamız yok mu? Elbette yeryüzüne ait kutsamamız da vardır. Göksel Babamız bütün insanları, ama özellikle iman edenleri koruyup yaşatandır (1 Timoteos 4:10). Ama yeryüzüne ait kutsama (ve ne yazık ki bunu bazen bollukla karıştırırız) bize vaat edilmemiş ya da güvence altına alınmamıştır. Ona dayanamayız. Yiyeceğimiz ve giyeceğimiz varsa şükretmeliyiz – bu, yeryüzüne ait kutsamadır (1 Timoteos 6:8). Lanet altında olan düşmüş bir yaratılışa yaşıyoruz. Ruhsal kutsama laneti ve günahın sonuçlarını kaldırmaz, ama yüreğimizi değiştirir ve doldurur.

Ruhsal kutsama zenginlik ve bolluk içinde vardır; bize *bütün* kutsamalar armağan edilmiştir. Bu, yiyip içmenin ve yeryüzündeki bütün zenginliğin ötesine geçen muazzam bir hakikattir. Şimdiye dek insanların erişemediği şey, şimdi bizim mülkümüz olur. Göğün yüceliğini, zenginliğini, sevgisini, saflığını ve yaşamını oluşturan şey, şimdi bize Mesih'te armağan edilmiştir. Rabbimiz İsa Mesih'in Babası olan Tanrı, dirilmiş ve tahta çıkmış İnsanoğlu Mesih'te, bizi göğün yüceliğindeki kutsamalara ortak eder.

Gökte yüceltilmiş bir insan bize yolu açar ve bizi Tanrı'nın göksel hazine odasına götürür.

Orada bulunan *bütün* ruhsal kutsamalar bizim mülkümüz olmuştur. Hiçbir insanın hayal etmeye cesaret edemeyeceği şeyi yalnızca Mesih'te alırız. Tanrı biricik Oğlu'nu kurban etti ve bizim uğrumuza O'nu esirgemedi. O'nunla birlikte bize akla gelebilecek her bereketi armağan edecektir (Romalılar 8:32).

Ama Pavlus'un tam burada sözünü ettiği, bize Mesih'te armağan edilmiş kutsamaların ve göksel hazinelerin ne olduğunu biliyor muyuz?

Pavlus kutsama hakkındaki sözünü, bir içerik özeti gibi mektubunun hemen başına koyuyorsa, biz de kutsamaları önce bu mektupta aramalı, sonra mektubun ötesinde Yeni Antlaşma'da paralel yerleri ve

başka kutsamaları aramalıyız. Ararken, Tanrı'nın bize ne yaptığı ve bizi ne kıldığı ile bizim ne aldığımızı birbirinden ayırırız. Birincisi hazinelere giden yol ve erişimdir, ikincisi hazinenin kendisidir.

Bu olağanüstü mektupta yaptığımız gezintide etkileyici kutsamalarla karşılaşırız. Kenan'ı keşfe çıkan casuslar da bazen gözlerine inanamadılar (Çölde Sayım 13). Tarımsal bolluk etkileyiciydi. Bu gerçekten onların olacaktı. **Efeslilere Mektup'ta bulduğumuz şeyler burada ve şimdi bizimdir**; istisnasız hepsi, kutsamanın bir kısmı ancak gelecekte mülk edinilecek olsa bile. Özel bir kutsamayı beklemiyoruz; ona sahibiz. Yine de el uzatmak, aramak, bakmak ve tadını çıkarmak gerekir; öyle ki bu zenginlik bize, Tanrı'nın oğulları olarak ancak gelecekte değil, şimdiden zengin olduğumuz bilincini de versin. Mirasımızı tanımalıyız. Mesih, maddi değerler bakımından yoksul olan İzmir kilisesine "Oysa sen zenginsin" der (Vahiy 2:9). Burada söz konusu olan para, ev ve araba değil, ruhsal zenginliktir. Tanrı'nın verdiği zenginliği tanımak, gündelik iman hayatımız için büyük önem taşır. Bir insan, büyük zenginliklerin zaten sahibi ve mirasçısı olduğunu bilmiyor ve yine de yoksulluk içinde yaşıyorsa, bunun ona ne yararı olur? Bilseydi, düşüncesi, hayata bakışı ve umudu bambaşka olurdu! Bu yüzden Pavlus (bu mektupta iki kez: 1:15-18; 3:14-19) yüreğimizin gözünün açılması ve kutsamayı tanımamız için böylesine yoğun dua eder. Tanrı bize dar hatlı bir Hristiyanlık reçete etmez! O, Mesih'in doluluğu ve akıl almaz zenginliği içinde yaşamamızı ciddi olarak istiyor! Aynı anda dışsal yoksulluk ve hatta zulüm de bununla çelişmez! İman ve umut ilkesi geçerlidir: Şimdiden – ama henüz değil! Ama yakında "henüz değil" sona erecek ve Mesih'le birlikte mirasımızı devralacağız.

Sözde refah müjdesi bir çelişkidir, çünkü ruhsal kutsamayla yeryüzüne ait kutsamayı karıştırır ya da göğü öne çeker. Tanrı yolunda yaşamak, maddi ya da mali kazanç için bir araç değildir.

Aramamıza başlayalım. 11. ayette bir **miras payı** edindiğimiz söylenir. Tanrı'nın oğulları ve çocukları olarak Tanrı'nın mirasçıları olduk (Romalılar 8:17; Yakup 2:5). Miras nedir? Söz konusu olan önce, Tanrı'nın her şeyin mirasçısı olarak (İbraniler 1:2) her şeyin üzerine koyacağı Mesih'tir. O şimdiden her şeyin üzerindedir, ama bu yakında açığa çıkacak, yani bütün yaratılış için görünür olacaktır. Yücelik içindeki bu egemenlikte bizim de payımız vardır. Tam da işin içindeyiz. Kilise olarak, her şeyin yönetiminin teslim edileceği O'nun bedeniyiz. Bu, şimdiden kaporasına sahip olduğumuz gelecekteki bir kutsamadır. Bu yücelik ufkunun önünde yaşıyoruz; gidişat aşağıya değil, yukarıyadır.

Mirasla bağlantılı olarak bir göksel kutsama daha vardır: mirasın güvenceye alınması ve teslim edilmesi için rehin ve kapora olan **Kutsal Ruh** (1:13-14). Demek ki Ruh bizim mülkümüzdür ve bize bilgelik ve vahiy Ruhu olarak armağan edilmiştir (1:17). Ruh bizi zenginlikle tanıştır; bizi Baba'ya götüren de O'dur (2:18). İç insanımızda bizi güçlendiren Ruh'tur; demek ki bu her gün deneyimlenebilen bir kutsamadır (3:16; ayrıca bkz. 4:23, 30; 5:18; 6:18, 17). Mesih'in bedeninin paydaşlığının kendisi aracılığıyla oluştuğu, onu canlandıran ve ona nüfuz eden, Tanrı'nın Ruhu'dur (4:3). Bu kutsama bir nesne değil, bir Kişi'dir, ilahi bir Kişi'dir.

Kutsal Ruh gökten gönderilmiştir; Tanrı'nın bize armağan ettiği şeyleri tanıyalım (öğrenelim) diye bizi ilahi hakikate yönlendirir (1 Korintliler 2:12; Yuhanna 16:13; 14:17). Bu mektupta O'nun adı 13 kez geçer ve bu, kuşkusuz gereken dikkati gerektirir. O'nun kendisi bizim için göksel bir armağandır ve aynı zamanda göğün şeylerini yüreğin gözlerine açan da O'dur.

Bu Ruh'un içimizde yaşadığı gerçeği, bu olgu, soyut bir öğreti değil, ruhsal bir hayat gerçeğidir; İsa'nın Ruhu'na yer açtığımızda hayatımızın her eylemini, her olayını birlikte belirleyebilir ve ona nüfuz edebilir. Ancak O'na yer verilen yerde O bu yeri doldurabilir. Ruh'a sahibiz; ama Ruh'un da bize sahip olması gerekir!

Kutsal Ruh'la bağlantılı olarak bir göksel kutsama daha mülkümüz oldu: **O'nun oğulları olarak Baba'nın huzuruna erişim ve O'nunla paydaşlık**: O'nun, yani Ruh'un aracılığıyla Yahudiler ve uluslar artık birlikte Baba'nın huzuruna erişebilirler (2:18; 3:12). Bu hem ruhsal hem de göksel bir kutsamadır. Ruhsaldır, çünkü bunu imanla deneyimleriz. Gökseldir, çünkü gökte oturan göksel Babamızdır. Bu "yerde" O'NUN huzuruna çıkarız. Özellikle bir zamanlar günahkâr olanların bakış açısından nefes kesicidir: Korkusuzca, tam olarak kabul edilmiş olmanın bilinciyle, oğullar olarak Baba'nın önüne çıkabiliriz. Bu, Tanrı'ya tövbe ettiğimiz an değildir. Bu, sürekli bir ayrıcalıktır. Orada ortak ilgi alanlarımızla ilgileniriz. Baba'nın sevgili Oğlu'yla uğraşmak bunlardan biridir. Orada hayatımızı, bütün sevinçlerimizi, bütün acılarımızı önüne serebiliriz. Orada teselli ve cesaret buluruz. Orada zamanında yardım için lütuf buluruz.

Baba'yla ve Oğul'la paydaşlığı özellikle Elçi Yuhanna, Müjdesi'nde ve mektuplarında anlatır. Oğul'da sonsuz yaşama, göğün, Baba'nın evinin yaşamına sahibiz.

İmanlıların paydaşlığı göksel bir kutsamadır. Bu, Ruh'un yarattığı göksel bir halktır. Bütün imanlılar aynı yaşamı paylaşır ve aynı hedefe sahiptir. Tanrı'nın çocuklarının tek bir bedende ve tek bir evdeki bu bağlılığı, bu birliği, Tanrı'nın ezeli, dolayısıyla göksel planıydı. Aynı yaşamı paylaşırlar ve Göksel Olan'la birleşmiş durumdadırlar. İmanlılar birbirleriyle içten bir paydaşlık sürdürdüğünde, birbirlerine sevgiyle davrandığında, ruh, can ve beden bakımından birbirlerine yardım edip destek olduğunda bu, gökten bir parçadır. İblis bu kutsamayı, yani bu kutsamanın tadını, kilisedeki huzursuzluk aracılığıyla çalabilir.

Kutsamalar bizim pratik kazancımız olmalıdır. Zenginliğimizi keşfetmeyi ve yaşamayı ciddiye alalım. Lütuf bulmuş günahkârlar olduğumuzu bilmekte durup kalmayalım; Mesih'teki kurtuluş konumumuzu tanımak ve bu anlamda "Rab'de sağlam durmak" için ilerleyelim. İblis'in taktığı bizi bundan uzaklaştırmaktır; öyle ki yalnızca vazgeçtiklerimizi ve zorlukları görelim, özellikle de belki daha iyi durumda olan, istediği gibi yaşayıp istediğini yapabilen çevremizdeki insanlarla kendimizi karşılaştırarak. Bu bakış bizi yıpratır ve aslında sahip olmamız gereken sevinci elimizden alır. İsrail gibi, bize ait olan ülkeyi gerçekten fethedelim. Tanrı'nın isteği budur: O'nun sana armağan ettiğini mülk edin! Ne olduysan o ol ve öyle yaşa!

Seçilmişlik (predestinasyon): Yalnızca bir tartışma konusu mu?

Mektubun hemen başında Efeslilerin dünyanın kuruluşundan önce seçildiği (1:4) ve oğulluğa önceden belirlendiği (1:5) söylenir. Bu bağlamda seçilmişlik ve önceden belirlenme birbiriyle akrabadır; birincisi bir seçimi, ikincisi somut bir amacı anlatır; ama bu amaçtan önce bir seçim gelebilir.

Bu konu hakkındaki kitaplarla bütün bir kütüphane doldurulabilir. Bilindiği gibi tartışma noktası, insanın özgür iradesi ile Tanrı'nın egemenliği hakkındaki çekişmedir. Bu çekişmenin çıkışsız olmasının nedeni, çoğunlukla "ya – ya da" biçiminde bir tartışma olarak yürütülmesidir. Ya bir insanı tövbeye getiren Tanrı'nın egemen seçimidir, ya da müjdeyle muhatap olan ve tövbe eden insanın özgür kararı ya da seçimidir.

Açıklayamadığımız, yani bizim (aklımız) için tasavvur edilmesi zor olan bazı Kutsal Kitap hakikatleri bulunduğunu kabul etmeliyiz. Bu, örneğin aynı anda hem Tanrı hem insan olan İsa'nın kişiliği için geçerlidir. Tanrı'nın aynı anda bir olduğu, ama yine de üç Kişi olduğu, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh olduğu gerçeği için de geçerlidir. Tanrı'nın çocukları olarak bile bilгимizin sınırları, varoluşsal hayat sorularını da ilgilendirir; örneğin acı sorusunu, belki kendi hayatımızdaki acıyı, ama her halükârda dünyadaki suçsuz yere çekilen acıyı.

Aynısı önceden seçilmişlik konusu için de geçerlidir. Seçilmiş olanların ve seçilmemiş olanların bulunması nasıl olabilir? Tanrı'nın sınırlı bir seçimi lehine karar verseydik, müjdenin neden bütün insanlara duyurulması gerektiği haklı olarak sorulabilirdi. Öte yandan herkesin özgür seçimiyle tövbe edip dönebileceği lehine karar verseydik, seçilmişliğin hiç ya da pek bir anlamı kalmazdı.

Seçilmişlik, günahkârın iman kararını gereksiz kılmaz. Seçilmişliğe rağmen günahkâr tövbeye ve imana çağrılır.

Şunu öğrendim ve bunu kendi kanaatim haline getirebildim: İnsanın sorumluluğu ile seçilmişlikte egemen Tanrı'nın etkinliği birbirini dışlamaz, aksine aynı anda vardır. Görünüşte çelişkili iki unsurun eşzamanlılığından doğan bu gerilim, bununla açıklanmış ya da çözülmüş olmaz. Kişisel iman hayatımızdaki bazı sorular için geçerli olduğu gibi, bu gerilime de katlanmalıyız.

Burada söz konusu olan aklımızın büyüklüğü değil, Tanrımız'ın büyüklüğüdür.

Bir karşılaştırma yardımcı olabilir. Bir demiryolu hattı, her zaman paralel gitmesi gereken ve asla kesişmeyen iki raydan oluşur. Tanrı'nın, seçimini yaptığı egemenliği de böyledir; tövbe edip dönmesi gereken insanın sorumluluğu da böyledir. Hat, tam da bu iki yönün her zaman görüldüğü kurtuluş tarihini simgeler. Tanrı'nın hedefine nasıl ulaştığı, hem de yüceltilecek ve hiç kimsenin O'nu asla suçlayamayacağı şekilde ulaştığı, ilahi ve dolayısıyla akıl ermez bir sırdır. Ufukta raylar birleşir. Sonunda da böyle olacak: Tanrı bu sırrı da açığa çıkaracak ve yetkin olan gelmiş olacak. O zaman O'nun eylemini çok daha iyi anlayacağız (1 Korintliler 13:9-10).

İki yön, İsa Mesih'in çilesinde de görülür. Bir yanda, İsa'nın öldürülmesine doğrudan ve dolaylı olarak katılan herkesin tam sorumluluğu vardır. Öbür yanda, Oğlu'nu Tanrı Kuzusu olarak, günah için kurban olarak veren Tanrı'nın eylemi vardır. Bu Tanrı'nın bilgeliğidir. Katiller, Tanrı'nın planını öne sürerek bir mazeret bulamayacaklar. İsa'nın öldürülmesinden tamamen sorumludurlar. Ama Tanrı'nın sonsuz lütfudur ki İsa'nın kurbanı sayesinde katiller bile bağışlanabilir!

C.H. Mackintosh, tek yanlı vurguları – ister Tanrı'nın egemenliğinin ister insanın sorumluluğunun vurgusu olsun – tek kanatlı bir kuşa ya da tek bir kürekle yürütülmek istenen bir tekneye benzetmiştir. Bu iki kutup arasındaki gerilimi çözemeyiz. Işığa varana dek sürecektir. Bu gerilimi çözmeye çalışmak yerine, ilahi lütfun muazzam ağırlığının üzerimizde etkili olmasına izin vermeli, onunla dolmalıyız; bu, kayıplar için gösterdiğimiz gayrette de görünür olması gereken muazzam bir teselli ve cesaret kaynağıdır.

Dünyanın içinden seçildik (Yuhanna 15:19). O'nun seçimi dünyanın zayıflarını ve yoksullarını yeğler (1 Korintliler 1:27-28; Yakup 2:5). Bu yüzden bir lütuf kararından söz edebiliriz. Tanrı'nın seçtikleri O'nun özel korumasından yararlanır (Romalılar 8:33). Özel yükümlülükleri de vardır (Koloseliler 3:12). Bireysel yaratıklar olarak seçildik (Yuhanna 1:13), ama aynı zamanda bütün bir kilise olarak da (Efesliler 3:8-11; 1 Petrus 2:9). Elçi Pavlus, Selaniklilerde imanin eserini gördüğü için onların seçilmiş olduğundan emindi (1 Selanikliler 1:4). Bildiğimiz kadarıyla, kimin kurtuluşa erişip kimin erişmeyeceğine dair Tanrı'nın ezeli kararına bir bakışı yoktu. Aksine, seçilmiş olanlar kurtuluşa erişsin diye daha da çok çalıştı (2 Timoteos 2:10).

Her imanlı, bütün zamanlardan önce Tanrı'nın yüreğinde zaten tanınmış olmaktan, daha o zaman Tanrı tarafından önceden bilinmiş ve sevilmiş olmaktan sevinç duyabilir ve bundan cesaret alabilir.

Oğulluk ve evlatlık: Sadece aynı şey mi?

Bir zamanlar “söz dinlemeyenlerin oğulları” (2:2; 5:6) ve “gazap çocukları” (2:3) idik; şimdi ise Tanrı’nın oğullarıyız, çünkü oğulluğa önceden belirlendik (1:5), ve Tanrı’nın “sevgili çocukları”yız (5:1). Böylece “ışık çocukları” olarak yaşayabiliriz (5:8). Çocuklar ve oğullar olarak Kutsal Ruh aracılığıyla “Baba’nın huzuruna” serbestçe “erişimimiz” vardır (2:18; 4:6; 5:20).

Pavlus’un zamanında Romalılarda, bir çocuk tıpkı eş ve köleler gibi babanın mülkü sayılırdı. Reşit olunca oğul, dolayısıyla mirasçı olurdu. Oğul olarak bir çocuktan farklı bir konumdaydı; babanın karşısında bir muhatap ve onun halefi olmuştu. Roma hukukunda oğulluğa evlat edinme de vardı; bu, evlat edinileni mirasçı yapar ve bütün eski aile bağlarını sonsuza dek koparırdı.

İmanlı aynı anda hem oğul hem çocuktur. Olağan hayatta olduğu gibi bir çocuğun oğul olup artık çocuk olmaması gibi değildir. Elçi Yuhanna gerçi tam da bu büyüme sürecini gösterir (1 Yuhanna 2:13-17), ama orada da aynı anda hem çocuklar hem oğullar olduğumuz geçerlidir. Başka bir deyişle, Tanrı’nın bir çocuğu ruhsal olarak yetişkin olmalıdır. Aynı zamanda imanın birer mülkü olan bu iki adlandırma, Babamız Tanrı’yla ilişkimizin farklı yönlerini anlatır.

Evlatlık doğumdan, yani yeniden doğuştan, Tanrı’dan gelen yaşamdan, güvenceden ve mirastan söz eder (Yuhanna 1:12; Romalılar 8:16-17, 21; 1 Yuhanna 3:1-2, 10; 4:2). **Oğulluk** ise kabul edilmekten, yani evlat edinmeden, ruhsal yetişkinlikten ve yine mirastan söz eder. Ortaya çıkış bakımından şu geçerlidir: Tanrı’nın çocuğu doğumla, Tanrı’nın oğlu evlat edinmeyle olunur.

Oğulluk, Tanrı’ya “ABBA, (sevgili) Baba!” dediğimiz güven dolu bir ilişkidir, Romalılar 8:15; Galatyalılar 4:6. Tanrı bizi, kendisi için, sevinç duyduğu (1:5) ve ezeli planları hakkında konuşabileceği (Efesliler 1) oğullar olarak evlat edinmiştir. Bedenimizin kurtuluşu oğulluğumuzu tamamlayacaktır (Romalılar 8:23). O zaman Tanrı Oğlu, Tanrı’nın kendisi ve bütün insanlar tarafından bizde ve bizim üzerimizde görülecektir. Bundan başka oğulluk, Tanrı’nın terbiyesiyle (İbraniler 12:5-7), kutsallıkla (2 Korintliler 6:17), Kutsal Yasa’dan özgürlükle (Galatyalılar 4:7) ve şimdiki ve gelecekteki yücelikle (İbraniler 2:10) ilgilidir.

Efeslilere Mektup, Tanrı’nın oğullarıyla paylaşmak istediği ezeli planını açıklar ve – Baba’nın biricik Oğlu’nu sonsuz merkez yaparak – evlat edindiği pek çok oğluya (ve kızıyla) paylaşmak istediği geleceğini açıklar.

Rab İsa Mesih’e hiçbir zaman “Tanrı’nın çocuğu” denmez; O yeniden doğuş yaşamadı. O, Tanrı’nın ve Baba’nın ezeli Oğlu’dur (2 Yuhanna 3). O her zaman bu idi; bizim gibi evlat edinilerek olmadı. Tanrı Oğlu olarak O, oğulluğumuzun örneği, “prototipi”dir: Yakında Oğul’un suretine benzeyeceğiz; öyle ki O birçok kardeş arasında ilk doğan olsun (Romalılar 8:29).

İnsan olarak da O Tanrı’nın Oğlu’dur; çünkü insan olarak yasal babası Yusuf’tan değil, Kutsal Ruh’tan, Tanrı’dan doğmuştur.

Otur – Yürü – Dur: Tanrı’nın sıralaması

Bu, Çinli Watchman Nee’nin bereketli kitaplarından birinin adıdır. O, Efesliler mektubuna dayanarak Hristiyan hayatını bu kavramlarla açıklar. Bu sıralama, Efeslilerin bize aktardığı şeye karşılık gelir. 2. bapta anlatıldığı şekliyle Tanrı’nın kurtuluş eylemi bizi ruhsal ölümden yaşama ve Mesih’te Tanrı’nın tahtına kadar götürür. Mesih orada yerini almıştır ve biz O’nda olduğumuz için aynısı bizim için de

geçerlidir. **Kurtuluş konumumuz Mesih'tedir ve bu, bizim de oturduğumuzu ve Tanrı'nın kurtuluş doluluğu içinde huzura kavuştuğumuzu içerir.** Bu, kurtuluşun Mesih'te tümüyle hesabımıza yazılmasını içerir; çünkü eskiyi sona erdirmek ve yeniyi yaratmak için gereken her şey Mesih tarafından tamamlanmıştır. Bu, bize Mesih'te bir kez ve sonsuza dek, geri alınmamak üzere armağan edilen tam, yetkin kurtuluştur. Mektubun 4. babından itibaren 1. ayetin başlığı geçerlidir: "Aldığınız çağrıya yaraşır biçimde yaşayın!" Hristiyan yaşayışı, huzurun içinden, güvenli kurtuluşun içinden başlar. Yaşayış, bu konuma ulaşmak için bir çaba değildir; tam tersidir. Her gün, bir kez ve sonsuza dek kabul edildiğimizi kesin olarak bilerek yaşarız. Hristiyanlar olarak kurtuluşun içinden yaşarız; bu kurtuluşa doğru ya da hatta bu kurtuluşa yitirme tehlikesiyle yaşamayız. Ancak bu bilgiyle, bu çağrının bizi soktuğu sorumluluğa gereği gibi karşılık verebilecek durumda oluruz.

Ruhsal, iç insanın üçüncü "beden duruşu" olarak **durmak** gelir. Ruhsal insan, yeryüzündeki bedenimizden farklı olarak, üç beden duruşunu aynı anda alabilir. O her zaman Mesih'le birlikte göksel yerlerde oturur; bu yeri bir daha asla bırakmaz! Aynı zamanda sürekli olarak, kurtuluşa giyindiğimiz yeni insanın yürüdüğü gündelik hayatımızın içindeyiz. Son olarak durmak, sarsılmaz olmak gelir. Durma, yani sarsılmaz ve kıpırdamaz olma uyarısı, getirildiğimiz konumdan, içine yerleştirildiğimiz bereket doluluğundan düşman ve dünya tarafından sürülüp çıkarılabileceğimizi gösterir. Bu çelişkili gibi gelir, çünkü az önce bu konumun yitirilemez olduğu vurgulandı. Bu doğrudur; ama Tanrı'nın düşmanının, İblis'in ve onun melek ordusunun amacı, bu kurtuluş hakikatlerinin bilgisini ve bereket doluluğunu unutmamız, bunların bizim için artık hiçbir anlam taşımaması ve Tanrı'yı tanımayan dünya gibi yaşamamızdır.

Buna göre kurtuluşumuzun iki yanı vardır: nesnel ve öznel yan, kurtuluşun bildirme kipi ve kurtuluşun emir kipi. Kurtuluşumuzun nesnel yanı sonsuza dek dokunulmazdır. Öznel yan ise hayatımızda bundan ne yaptığımızı, bunu pratikte uygulayıp uygulamadığımızı, bu çağrıya gerçekten yaraşır biçimde yaşayıp yaşamadığımızı içerir. "Durmak" buna aittir. "Durmak", kurtuluş konumunun, kurtuluş ve bereket doluluğunun (ya da bereketin tadını çıkarmanın) gündelik hayatımızın pratik gerçekliği olması demektir.

Yeni Antlaşma'nın kilisesi: Ne zamandan beri var? (Efesliler 2 + 3)

Bu soru ilk bakışta temelsiz görünür; ya da başka türlü soralım: Hiç önemi var mı? Elbette Efes'teki kilise Pavlus'un misyon çalışmasıyla doğdu. Efes kilisesi kendi doğum saatini biliyordu. Ama dünya çapındaki kilisenin doğum saati bundan otuz yıl öncedir: Yeni Antlaşma'nın kilisesi, İsa Mesih'in kilisesi, Pentikost'ta Yeruşalim'de Kutsal Ruh'la vaftiz aracılığıyla doğdu (1 Korintliler 12:13). İsa'nın kendisinin önceden bildirdiği gibi, bütün imanlılar, Tanrı'nın dağılmış çocukları, tek bir Ruh'la ve tek bir Ruh'ta "sulandı"; böylece hepsi Ruh aracılığıyla tek bir bedende (ruhsal bir bedende) birleştirildi ve bu beden, göksel Baş'la birleşmiş olarak Mesih'in bedeni oldu.

Bu kilise Eski Antlaşma'da yoktu. Bu mümkün değildi, çünkü Kutsal Ruh, şimdi Yeni Antlaşma imanlılarında olduğu gibi yeryüzündeki insanlarda yaşamıyordu. Ayrıca Eski Antlaşma'da henüz göksel bir Baş, inmiş ve yükselmiş bir Mesih yoktu. İmanlıların ait olduğu, Adem'den beri var olan bir kilise ya da cemaat yoktur.

Ama başlıktaki soru böylece hâlâ tam olarak yanıtlanmış değildir. Pavlus 3. babın başında yazısının akışını keser ve bir ara cümle ekler. Elçilik hizmetinin özelliğini vurgular. Uluslara (ya da uluslar için) gönderilen elçi olarak (Galatyalılar 2:7) özel bir vahiy almıştı. Tanrı ona daha önce bilinmeyen bir şeyi

göstermiş ve emanet etmişti. Bunu “**Mesih’in sırrı**” olarak adlandırır. Bunu 2. bapta kısaca anlatmıştı bile. Orada, Tanrı’nın kurtuluş eyleminin artık yalnızca yeryüzündeki halkıyla sınırlı kalmayıp bütün insanlar için geçerli olduğunu anlatır. Bu arada uluslar eski Tanrı halkının statüsüne katılmazlar – ki bu da hatırı sayılır bir kutsama olurdu –; aksine Tanrı ikisinden yeni bir şey, yani yeni bir insan ve yeni bir tapınak yaratır. 2. bapta henüz göze çarpmayan şeyi Pavlus [3.] bapta duygulu sözlerle anlatır: Tanrı’nın bu eylemi, ulusların ve son olarak Mesih’in ölümünden suçlu duruma düşmüş olan Yahudilerin de büsbütün kaybolmuş durumuna bir tepki değildir, bir acil durum planı değildir; O’nun ezeli ve egemen amacıdır. Tanrı’nın bütün zamanlardan önce bu olağanüstü planı vardı: kiliseyi, hem de bütün insanlardan yaratmak. Kiliseyle ilgili bu planda Mesih’in bütün zenginliği açılıp serilir.

Pavlus, bu amacın Eski Antlaşma’da tek bir insan tarafından bile bilinmediğini söyler. Demek ki Eski Antlaşma’da kilise hakkında ifadeler aramak boşunadır. Tipolojik ve mecazi ifadeler elbette vardır, ama bunlar ancak kilise ortaya çıktıktan sonra böyle ifadeler haline gelebildi.

Yeni Antlaşma’nın kilisesinin, Tanrı’nın eski halkı İsrail’le olan tarihinin basit bir devamı olmaması önemli bir anlam taşır. Yeni Antlaşma’nın kilisesi, Tanrı’nın yeryüzündeki halkı olarak İsrail’in yerini almaz ve İsrail’e verilmiş vaatleri de devralmaz. Kilise, Tanrı’nın ezeli amacından gelen yeni bir şey olarak olayların içine girer ve bu haliyle İsrail’in tarihiyle doğrudan ilgili değildir. Bu tarih yalnızca askıya alınmış, belirli bir süre için kesintiye uğramıştır. Bu süre, kilisenin göğe alınmasına kadar süren kilisenin zamanıdır. Tanrı İsrail’le hedefine ulaşacak; yeryüzündeki halkıyla ilgili bütün vaatleri ve peygamberlikleri yerine gelecektir.

İsa’nın kilisesinin tarihinin sona yaklaştığı bir zamanda yaşıyoruz. İsrail’e verilen peygamberliklerin yerine gelmesi için böyle bir ulusun bu ülkede de bulunması gerekir. Bu, Hristiyan kilisesi daha yeryüzündeyken zaten gerçekleşmiştir. Şimdiden bir tür geçiş döneminde, Kutsal Kitap’ın sözleriyle, son zamanda yaşıyoruz!

Böylece Efeslilere Mektup kilisenin göksel konumunu doğrular ve Tanrı’nın elinden, “Mesih’in bedeni” denen bu ruhsal topluluğa ait olmaktan daha büyük bir şeyin gelemeyeceğini açıkça gösterir. Ne İsrail için ne de başka bir ulus ya da insan topluluğu için böyle bir şey söylenir.

Yeni Antlaşma’nın kilisesiyle İsrail arasındaki ilişkiye kısaca bir kez daha dönelim. Tanrı’nın eyleminde hem süreklilik hem de süreksizlik vardır. Yani Tanrı bir yandan, Eski Antlaşma’da vaat edildiği gibi kurtuluş tarihinde ilerler. Örneğin Yoel’in Kutsal Ruh’un dökülmesiyle ilgili sözü, Elçilerin İşleri 2’de Pentikost’ta bir ön ya da kısmi gerçekleşme buldu. Eski Antlaşma’da önceden bildirilen Yeni Antlaşma kiliseyi de kapsar. Ama öte yandan Tanrı kiliseyle tamamen yeni bir şeye de başlar. Bu noktada Romalılara Mektup’a kısa bir gezinti muhtemelen yararlı olacaktır. 11. bapta Tanrı’nın insanlığı kutsamak için yaptığı kurtuluş eylemi bir zeytin ağacına benzetilir.

Zeytin ağacı, Tanrı’nın kutsamasının bir resmidir: nasıl vaat edildiğinin ve kime ulaştığının, kimin onu yitirdiğinin ve kimin kazandığının, ve sonunda onu bir zamanlar elden kaçırmış olanların da onun tadını nasıl yeniden çıkaracağını resmi.

Zeytin ağacı özel olarak Tanrı’nın halkını, İsrail’i temsil etmez; atalara vaat edildiği ve Mesih’te gerçekleştiği şekliyle kutsamanın alanını gösterir. İsrail halkı önce kutsama altındaydı ve doruk noktası, kişi olarak atalara verilen kutsamanın ta kendisi olan Mesih’i kabul etmek olacaktı. Yalnızca bazıları bunu yaptı ve kutsamayı aldı. Ötekiler kesilip atıldı. Bu az saydakiler uluslardan gelen imanlılarla birleştirildi. Onlar da şimdi iman aracılığıyla atalara verilen kutsamalara ortaktır. Onlar da mirasçılar ve İbrahim’in ruhsal oğulları, vaadin çocuklarıdır. Ama asıl ve doğal dallar imansızlık içinde kalmazlar.

Kurtarılacakları, yeniden aşılacakları ve Tanrı'nın yoluna geri dönecekleri gün gelir; o zaman bir zamanlar vaat edilen kutsamayı bir ulus olarak, etnik İsrail olarak deneyimleyecekler.

Yahudi olmayan imanlılar, İsrail olacakları anlamında bünyeye katılmazlar. Uluslar nasıl İsraili olabilir ki? Yeni konumlarında Yahudi imanlılarla aynı kutsamaları paylaşırlar; ama yeni konumlarında ne Yahudi ne Grek vardır, Galatyalılar 3:28.

Zeytin ağacı resmi, Tanrı'nın kendisinin tasarladığı bir resim olsa bile, aşırı zorlanmamalıdır. **Zeytin ağacı, İbrahim'in antlaşmasından Yeni Antlaşma'ya kadar atalara verilen kutsamalar sistemini temsil eder. Ağacın büyümesi tarihin ilerleyişidir. Zeytin ağacı, tarih boyunca uzanan ve içine imanla girilen bir tür kutsama koridorudur.** Bu koridor Tanrı'nın pek çok düşüncesini, kiliseyi de kapsar ve Tanrı'nın, tahtının gizliliği ve egemenliği içinde bizzat yazdığı tarihinin sonuna kadar uzanır.

Tanrı'nın doluluğu: Her şeyin hedefi

Mesih'in akıl almaz zenginliği bütün setleri yıkar ve bütün dünyayı kaplar; tufanda olduğu gibi insanları boğmak için değil, onları Mesih'in bu efsanevi zenginliğiyle doldurmak, Mesih'in bedenine, kiliseye aşılacak ve onları mirasçı yapmak için; öyle ki Mesih zamanların sonunda her şeyin başı olmak üzere geldiğinde, her şeyin yeniden düzene konacağı günü yaşayabilsinler.

“Doluluk” ve “doldurmak” kavramları, ayrıca bunlarla akraba kavramlar bu mektupta birkaç kez geçer:

- O'nun bize **bol bol** akıttığı lütfun zenginliği (1:8)

Bizim, kendi taşan bolluğundan, **büyük** sevgisinden ötürü armağan eden, veren bir Tanrımız var.

- ... O'nun bedeni olan kilise, her şeyi her yönden **dolduran** Mesih'in **doluluğu** (1:23)

Burada kilise, Mesih'i doluluğa erdirmeye gibi nefes kesici bir ayrıcalığa sahiptir. O'nun herhangi birine hiçbir zaman ihtiyacı olacağından değil; ama söz konusu olan, kilisenin O'nun bedeni olmasıdır. Tanrı yüceltilmiş İnsan İsa'yı alır ve O'nu kiliseye armağan eder, hem de kilisenin başı olsun diye. Kilise de O'nun bedeni olur; böylece O **insan olarak** (Tanrı Oğul olarak değil) tamamlanmış olur. 5. bapta bir başka resim bunun ne anlama geldiğini daha açık gösterir: Mesih, tıpkı bir zamanlar Adem ile Havva gibi, erkekle kadının tek beden olması gibi kiliseyle birleşir. Kiliseyle Mesih doluluğa erdirilmiştir ve biz bütün zamanlar boyunca bu birlik içinde duracağız. Mesih kendini hep böyle gösterecek ve kiliseyle bu birlik içinde insanlar, melekler ve Tanrı tarafından hep böyle görülecektir. O, Baş olarak bedeniyle birlikte her şeyi dolduracaktır. Bütün evren O'nun her yerde hazır bulunuşunun ve kutsamasının bu mührünü taşıyacaktır.

- ... öyle ki **Tanrı'nın bütün doluluğuyla dolasınız** (3:19)

Tanrı'nın bizim için hedefi ve kutsaması budur. Ancak Tanrı'da doluluğa ve huzura kavuşuruz. O'nun gücüyle dolmaktan, Mesih'in yüreklerimizde yaşamasından ve Mesih'in sevgisini tanımaktan başka bir şey istemeyiz. Tanrı bizde konut kurmak, hayatımızı değiştirmek ve doluluğunu bizim aracılığıyla başkalarına akıtmak istiyor. Tanrı'nın bütün doluluğunun kendisine yeryüzünde ulaşamayacağımız, ama o şimdiden başlıyor.

Tanrı'nın doluluğu, bazı dinlerde inanıldığı gibi kişisel olmayan bir şey değil, İsa'da ve Kutsal Kitap aracılığıyla kendini açıkladığı şekliyle üçlü birlik olan Tanrı'nın kendisidir.

- İnmiş olan, **her şeyi doldurmak için** bütün göklerin üstüne yükselmiş olanla aynı kişidir! (4:10)

O şimdiden her şeyi doldurur; görünmeyen dünya, göksel yerler Mesih'in zaferiyle doludur. Güçler hâlâ kötülüklerini sürdürse de Mesih'in zaferi onlara kurtarılmış bir kilise aracılığıyla gösterilir. Günleri sayılıdır ve yaratılmış her şeyin Tanrı Oğlu tarafından doldurulmasının önünde yakında hiçbir engel kalmayacaktır.

- ... yetişkin insanlığa, **Mesih'in doluluğunun** tam boyutuna (4:13)

Tanrı'nın doluluğunda hedefini bulan yalnızca tek tek imanlı değildir. Bütün kilise de aynı şekilde bu dinamik büyüme sürecinin içine yerleştirilmiştir. Burada da hedef, Mesih'in doluluğunun kendisinden aşağı değildir. Mesih'in doluluğu, O'nun kiliseyi doldurması, ona nüfuz etmesi, onu donatması, yönlendirmesi, kutsaması ve yücelikte hedefe ulaştırması demektir.

- ... Ruh'la **dolun!** (5:18)

Bizde bir şeyin olmasına izin vermemizi isteyen bu çağrı, hayatımızdan Tanrı'yla ve O'nun hedefleriyle rekabet eden her şeyi kaldırmamızı sağlamalıdır. O bizi ancak kendimizden ve kendi isteklerimizden boşaldığımızda doldurabilir. Ama o zaman tam olarak etkili olabilir ve hangi hizmete çağrılırsak çağrılalım, yetki ve yeterlilik verebilir.

Bu mektup Mesih'in zenginliğiyle doludur. Bu zenginlik bizi Tanrı'yla, Mesih'le ve Ruh'la doldurur. Böylece bir yandan varoluşsal hayat susuzluğumuz giderilir (Mezmur 42:1-2; Yuhanna 4:13-14; 7:37-39) ve Tanrı bizimle hedefine ulaşır; yani ancak Tanrı'yla dolmuş olanlar olarak Tanrı'yı örnek alanlar olacağız.

Eski Antlaşma'nın tipolojisi ve Efeslilere Mektup: Gerçekten mümkün mü?

Eski Antlaşma, bu mektubun öğretisi için bize inandırıcı ve açıklayıcı bir örnek sunar. Bu öğretilerde imanlılar şimdiden göğe yerleştirilmiş olarak anlatılır. Bu, İsrail halkının Kenan'a girişinde tipolojik olarak önceden resmedilir. Vaat edilen bu ülke, casusların daha önce tanıklık ettiği gibi son derece verimliydi. Ama orada güçlü düşmanlar da vardı. Bu, Mesih'in ölümü, dirilişi ve göğe yükselişi aracılığıyla içine girdiğimiz göksel yerlere karşılık gelir. Güçlü düşmanlar, daha önce açıklanan kötü yönetimlere ve hükümlerlere karşılık gelir. Şeria Irmağı, ülkeye girmek için içinden geçilmesi gereken ölümün bir resmidir. Yeşu, Tanrı'nın tahtındaki Galip olarak Rab İsa'nın bir örneğidir (Efesliler 1).

Bu örnekte bu durumun ne kadar güncel ve ruhsal bir gerçeklik olduğu açıkça görülür. Göksel yerler uzakta değildir; çünkü ruhsal savaş da, göksel kutsamanın tadını çıkarmak da hayatımızda, kilisede, iş yerimizde ve evlerimizde gerçekleşir. Bu yüzden göksel yerler hakkındaki bu öğretiyi coğrafi ya da hatta kozmik olarak değil, ruhsal olarak yorumlamalıyız. Gök, pratik açıdan bakıldığında uzakta değildir; yüreğimizde yaşayan ve etkin olan Mesih'in kendisi kadar yakındır. Bu yüzden Pavlus mektubun yüreğinde de "Mesih iman yoluyla yüreklerimizde yaşasın" diye dua eder (3:17-19).

Son olarak, Hristiyan konumumuzun ve hayatımızın tipolojideki genel bir görünümü: İsa'nın ölümü (Kızıldeniz) aracılığıyla dünyadan (Mısır) kurtarıldık ve çöle getirildik. İçinde bulunduğumuz dünya bizim için bir çöl haline geldi. Oraya gerçekten ait değiliz, çünkü İsa dünyadan olmadığımızı söyler. Yoldayız; hedefe, Rabbimiz'in göksel egemenliğine giden iman yolundayız. Ama aynı zamanda, Mesih'in ölümü ve dirilişi aracılığıyla O'nda göksel yerlerde, göksel bölgelerde olduğumuz da doğrudur.

İsrail için bunlardan yalnızca biri geçerli olabilirdi; bizim için ise ikisi, yani aynı anda hem çöl hem Kenan geçerlidir. Mecazi anlamda ayaklarımız çöl kumundadır, başımız, daha doğrusu yüreğimiz ise gökte

(hazinemizin olduğu yerde).

Baş olan Mesih: Birlik, işlev ve temsil

Bu mektupta Mesih'in baş oluşu en az iki şekilde gösterilir: 1. yaratılmış her şeyin üzerinde baş olarak (1:10, 22) ve bedeninin, yani kilisesinin başı olarak (1:23).

Baş (Yunancada bir insanın biyolojik "kafası"ndan başka bir şey değildir) çeşitli yönleri sahiptir:

1. Birlik: baş ile beden birliği. Bu resim organik ve canlı bir birlikten söz eder.
2. İşlev: İnsanın organik birliğinde baş ve beden belirli bir düzen içinde yerleştirilmiştir ve her parçanın kendine özgü işlevleri ve görevleri vardır. Bunda başın en üstte durduğu hiyerarşi yönü de yatar.
3. Temsil: Bir insandan aklımızda çoğunlukla yüzü kalır. Baş bütün insanı temsil eder (örneğin vesikalık fotoğraf). Bir devletin başı, Federal Cumhurbaşkanı, dünyanın öteki halklarına karşı temsil görevleri üstlenir.

Bu üç yön, Mesih'in baş olarak anıldığı hemen her yerde yeniden bulunabilir.

Yunanca kavramın (*kephale* κεφαλή) o zamanlar nasıl kullanıldığı ilginçtir. İnsan ve hayvan başının yanı sıra, öne çıkan ve birinci ya da üst sırada duranı belirtirdi (örneğin Efesliler 5:23 vb.). Aynı şekilde sözcük bir ırmak ağzı, bir kaynak, bir şeyin kökeni ya da bir çağın başlangıcı için de kullanılırdı.

Eski Antlaşma'da babalara ailelerinin başları denir (örneğin Çölde Sayım 1:4).

İsrail, Tanrı tarafından bütün ulusların başı olmak, yani halkların üzerinde ya da ortasında seçkin bir konuma sahip olmak üzere atanmıştı, Yasa'nın Tekrarı 28:13. Burada söz konusu olan hiyerarşik bir konumdan çok, halklar için Tanrı'yla ilgili bir ışık olmaktır. Yeni Antlaşma'da "baş" kavramı Mesih'e aktarılır. O'na baş dendiğinde, O bunu her zaman insan olarak taşır; çünkü baş olarak her zaman insanlarla bir ilişki içindedir. O, tamamladığı kurtuluş işine dayanarak, yüceltilmiş ve tahta çıkmış İnsan olarak baştır.

- O "köşenin başı", yani her şeyin kendisine göre hizalandığı ve hizalanması gereken köşe taşıdır. Her şeyi bir arada tutar. Yapıcılar taşı, Mesih'i reddettikten sonra Tanrı O'nu bunun için bu hale getirdi. Böylece Tanrı O'nu bütün dünya için kurtuluşun tek kaynağı yaptı. Göğün altında kurtuluş başka hiçbir isimde değildir, Elçilerin İşleri 4:11-12.
- Romalılar 5'te 12. ayetten itibaren Mesih'i Adem'in karşısına konmuş bir baş olarak da buluruz. Orada sözcük anlamında bir baştan söz edilmese de, Adem'in günaha düşmüş insanın başı, yani başlangıcı ve kökeni olduğu görülebilir. Mesih ise yeni ve kurtarılmış bir insan soyunun başlangıcı ve kaynağıdır.
- Mesih, bedeninin, yani kilisenin başıdır. Bütün imanlılar Pentikost'ta Kutsal Ruh aracılığıyla tek bir bedene vaftiz edildi (1 Korintliler 12:13) ve gökteki yüceltilmiş Mesih'le, beden başıyla birleştirildi. Bedenin başı olarak Mesih, yeryüzündeki kilise için göksel kaynaktır; kilise yeryüzündeki işlevini yerine getirmek için gereken her şeyi O'ndan alır. Başın rolü beden üzerinde egemenlik kurmak değil, sunmak, sağlamak, bakmak ve sevmektir. Bu, evlilikteki erkek ve kadın için de tam olarak örnektir. Başım bedenime egemenlik kurmaz; bedenim beynime itaat etmeye zorlanmaz. Baş ile beden öz, organizmanın birliği, bütünün kendiliğinden işleyişidir. Beynin komutları zorlama ve boyun eğdirme olmadan kendiliğinden yerine getirilir. Beyin yönettiği için

baş a özel bir önem düşer; yine de Pavlus'un bir keresinde erkek ve kadın için söylediği gibi, ne baş bedensiz ne de beden başsız bir şeydir. Kilise burada yeryüzünde göksel başını, Mesih'i temsil eder. Ve aynı şekilde kilise de gökte Mesih aracılığıyla Tanrı'nın ve meleklerin önünde temsil edilir.

Gelecekteki bin yıllık egemenlikte **ve** yeni yaratılışta her şeyin başının üç yönü şöyle görünür:

1. Birlik: Ne yaratılışın içinde ne de yaratılışla Tanrı arasında artık ayrılık ve kopukluk yoktur. Baş olmadan her şey adeta ölüydü, Tanrı için kullanışsız ve değersizdi. Mesih'le bağlantı ve birlik içinde, bir başın bedenle birleşmesi gibi birleşmiş olarak, her şey yeniden düzene konur ve Tanrı'ya geri getirilir.

2. İşlev: Baş ile bedenin birliği varoluşun her köşesine kadar tam bir etkiyi mümkün kıldığı için, her şey Rab İsa'nın damgasını taşıyacaktır. Her şey O'nun istediği gibi işleyecektir.

Her şeyin başı olarak O, bir ırmak ağız gibi, her şeyin içine durdurulamaz, geniş ve derin bir bereket akıntısı akıtacak; her şey Rab İsa Mesih'in büyüklüğünün ve bereketinin doluluğuna batırılacaktır.

3. Temsil: Her şey O'nun tarafından Tanrı'yla tam bir uyum içine getirilecektir. O zaman Tanrı yetkin olarak ve sonsuza dek yüceltilmiş olacaktır. O zaman her şey, Tanrı'nın sınırsız hoşnutluğuna sahip olan Mesih aracılığıyla Tanrı'nın hoşnutluğunu kazanacaktır. Tanrı Mesih'ine nasıl bakıyorsa, o zaman her şeye öyle bakacaktır. Daha önce hiç var olmamış bu durumun sonu olmayacaktır. Eski geçmiştir; işte, her şey yeni olmuştur.

Beş armağan: Elçiler, peygamberler, müjdeciler, çobanlar ve öğretmenler – Bugün hâlâ mı?

Efeslilere Mektup'un ağırlık noktalarından biri, Mesih'in bedeni olarak kilisedir. Bu beden, 2000 yıllık kilise tarihinden sonra bugün hâlâ pratik bir gerçeklik olarak var olmasının (ne yazık ki artık tek bir beden birliği içinde görünür olmasa da) nedeni, yüceltilmiş Mesih'in bedenine armağanlar vermiş olmasıdır. Bu armağanlar Mesih'in kilisenin yüceltilmiş başı olduğunu kanıtlar.

İlginçtir ki burada iki "tür" armağan söz konusudur: 1. herkesin bir armağanı vardır ve bu son derece önemlidir (4:7); 2. kişi olarak Mesih'in kiliseye armağanı olan imanlılar vardır. Bu armağanlar, çevrelerindeki herkes tarafından görülebilen elçi, peygamber, müjdeciler, çoban ve öğretmen yeterliliğine sahip insanlardır.

Bu bağlamda elbette bu konudaki diğer iki ana metne, yani 1 Korintliler 12 ve Romalılar 12'ye de başvurmak ve karşılaştırmak gerekir. Orada burada sayılanlardan daha fazla lütuf armağanı bulunur. Ama bunlar en önemli ya da belki en büyük armağanlar gibi görünür, özellikle de burada doğrudan kişiyle özdeşleştirildiklerinde.

Bu armağanların ne anlama geldiği ve yeterliliklerinin neye dayandığı kolayca tasavvur edilebilir. Ama bu armağanların, yani beşinin de, bugün hâlâ Mesih tarafından kiliseye armağan edilip edilmediği sorusu vardır.

Genel olarak ilk iki armağanın artık verilmediği söylenir. Elçiler 12 artı 1 olmak üzere sabit bir sayıydı. Peygamberler de artık yoktur, çünkü Kutsal Yazı'nın kanonu tamamlanmıştır ve hemen hemen bütün Hristiyanların erişimine açıktır. Elçilerin etkinliği ya da onların kiliseye armağanı, bugüne dek yazılarında, Yeni Antlaşma'da vardır.

Başka bir görüş, beş armağanın da bugün hâlâ verildiğine inanır. İlke olarak bu ifade zamandan bağımsız ve her zaman geçerli olarak da okunabilir. Kilise bugüne dek bu beş (kişi) armağanının ve her üyenin sahip olduğu lütuf armağanlarının yardımıyla işler.

Barnaba'ya bir keresinde Pavlus'la aynı solukta elçi denmesi (Elçilerin İşleri 14:14), Pavlus'un kendisiyle birlikte Selanik'te bulunan birkaç elçiden söz etmesi (1 Selanikliler 2:6) ve Andronikos ile Yunya'nın belki de elçilerden sayılması (Romalılar 16:7), yalnızca 12+1 elçi bulunmadığı sonucunu çıkarmaya izin verir.

Bu görüşte bugünkü elçiler elbette, örneğin Yeni Apostolik Kilise'de uygulandığı gibi, bir elçilik çizgisini sürdürenler değildir. Bugünkü elçiler İsa'yı bedensel gözleriyle de görmemiştir. Kuzu'nun 12 elçisi, sonsuz kentin temelinde sonsuza dek özel bir statüye, özel bir anılmaya sahip olacaktır. Elçiler bugün birinci yüzyıldaki önemi artık taşımazlar, ama hizmetleri yine de benzer özelliklere sahiptir.

Bugünkü elçilerden saydıklarım, uyanışların başında duranlar, kiliseler kuranlar, Hristiyan dünyasının önderleridir. Elbette elçilik yetkileri yoktur, ama bedenın büyümesi söz konusu olduğunda son derece önemli bir rolleri vardır. Buna dair bir alıntı (Thomas Jettel): "Bu sözcük (*apostolos* *ἀπόστολος* ulak; elçi) Yeni Antlaşma'da çeşitli anlamlarda kullanılır. İsa Onikileri ilk ulakları olarak atadı. Pavlus da doğrudan Rab tarafından özel bir ulak olarak atandı (Galatyalılar 1; 2 Korintliler 12:12). Yakup da özel bir konuma sahip olmuş görünür (1 Korintliler 15:7; Galatyalılar 1:19). Bunlar temel atan elçilerdi (Efesliler 2:20; 3:5), deyim yerindeyse birinci nitelikte, birinci derecede elçiler; mesajlarını doğrudan Rab'den aldılar. Ama Yeni Antlaşma elçi kavramını onlarla sınırlamaz. Barnaba (Elçilerin İşleri 14:4; krş. Galatyalılar 2:8-9), Silas ve Timoteos (Elçilerin İşleri 17:1, 4; 1 Selanikliler 1:1-2; krş. 2:6-7) ve Titus (Titus 1:5; 3:12) gibi başkalarına daha geniş bir anlamda 'elçi' denir. Aynı niteliğe ve yetkiye sahip değillerdi, ama temel atan elçilerinkine benzer bir etkinlik yürüttüler. Müjdeci ve öğretmendiler, yeni topluluklara yol gösterdiler, öğretmen olarak dolaştılar. Etkinlikleri önderlik etmeye yönelikti, ama belirli bir yere bağlı değildi. Bu gruba 'misyoner öğretmenler' de denebilir."

Aynısı peygamberler için de geçerlidir. Bu armağan hakkında pek az şey biliyoruz; yalnızca ilgili üç (armağan) metnin (Efesliler 4, 1 Korintliler 12, Romalılar 12) hepsinin onu içerdiğini biliyoruz. Yeni Antlaşma peygamberleri bunun dışında yalnızca şu yerlerde anılır:

Elçilerin İşleri 13:1: Antakya'da, oradaki toplulukta **peygamberler** ve öğretmenler vardı: Barnaba ve Nige denilen Şimon, Kireneli Lukius ve bölge kralı Hirosdes'le birlikte büyütölmüş olan Menahem ve Saul.

Elçilerin İşleri 15:32: Kendileri de **peygamber** olan Yahuda ile Silas, kardeşleri birçok sözle yüreklendirip güçlendirdiler.

Birinci yüzyılda peygamberler, henüz Yeni Antlaşma yokken hakikatleri açıklayan, yani aktarabilen kişilerdi. Elçi olmayan, ama örneğin Yakup ve Yahuda gibi mektupları Yeni Antlaşma'ya giren kişilere de böyle denebilir. Yeni Antlaşma kanonu tamamlandıktan sonra bugün bu hizmete artık gerek yoktur; bu yüzden esinlenmiş Yazı verme hizmeti de artık yoktur.

Bugünkü peygamberler – ve bu yönden Eski Antlaşma'dakilere benzerler – çağın ruhunu tanıyıp açığa çıkarabilen, Hristiyan dünyasındaki tehlikeli eğilimleri ortaya çıkarıp kınayan kişilerdir. Böyleleri bu yüzden rahatsız edicidir de, çünkü parmaklarını yaranın üzerine koyarlar. Hizmetleri uyarıdır. Gelecekteki olayları önceden bildirmezler ve yeni hakikatler de açıklamazlar. Bu, Yeni Antlaşma peygamberlerinin, dolayısıyla günümüz peygamberlerinin de hizmeti değildi ve değildir.

Yeni insan: Nerede ve nasıl görünür hale gelir

Defalarca denenmiş olsa da ne dinler, ne eğitim, ne siyaset, ne de genetik yeni bir insan ortaya çıkarabilmiştir. İnsan hakkında, her zaman ne olduğu ve bugün de onu neyin oluşturduğu ve neye yol açtığı bakımından nesnel olarak düşünmeye çalışan kişi, kaçınılmaz olarak yeni bir insanın gerekliliği sonucuna varacaktır.

Yaratıcı Tanrı, günaha düşmüş, günah içinde yaşayan insanı “onarmadı” ya da “ıslah etmedi”. Kutsal Yasa da bunu sağlayamadı, yalnızca insanın düzelmez olduğunu doğruladı. Eski insan artık iyileştirilemez. Golgota’daki çarmıh eski insanın sonudur. Mesih bizim yerimize eski insanın yargısını ve ölümünü üstlenir. Mesih’in dirilişinde yeni bir insan ortaya çıkar – biz O’nun başyapıtıyız, yeni bir yaratılışız –; bu yeni insan Tanrı’nın kendisine uygun olarak yaratılmıştır (4:20-24; Romalılar 6:1-11; Galatyalılar 5:16-26). Bu, önce ve yeryüzünde yaşadığımız sürece yüreğimizi, iç insanı ilgilendirir, henüz bedeni değil. İnsanın düşünüşünü, hayata bakışını, iradesini, duygularını da ilgilendirir. Ama yeni olan, pratik etkisi bakımından, sanki bir anda yetkin kılınmış gibi hemen tümüyle ortada değildir. Yeni olan, büyümesi gereken bir tohum gibi içimize konur. Ruh’un ve aracılığıyla yeniden doğduğumuz yaşayan Söz’ün gücü, İsa’nın suretine doğru sürekli ve kesintisiz bir değişim sağlar. Pavlus Efeslilere “düşüncenizin ruhunda yenilenmek”ten söz eder. Bu değişim sürecinin **iki yanı** vardır: Bir yandan bu yenilenme sürecini deneyimlemek için güvenmemiz gereken Tanrı’nın etkinliği ve gücüdür. Ama öte yandan tam olarak sorumlu tutuluruz ve bu yeni insana uygun olanı yapmaya, öyle davranmaya ve öyle karar vermeye çağırılırız. Başka sözlerle ifade edersek: Her şey bize bağıymış gibi çaba gösteririz ve bunda, etkinliği olmadan hiçbir şeyin başaramayacağı Tanrı’ya güveniriz. Bu anlamda gerçek asma olan İsa, Tanrı için meyve söz konusu olduğunda şöyle der: “Bensiz, ya da benim dışımda hiçbir şey yapamazsınız.”

Demek ki yeni insan, yeniden doğuştan itibaren benim yeni kişiliğimdir, ama eski bir çevre içinde. Değişen çevrem değildir; ben değiştirildim ve ruhsal bir büyüme süreci içinde sürekli değişiyorum.

Pavlus yeni hayatı, bildiğimiz hayat ve toplum ilişkilerinde görüldüğü şekliyle şöyle anlatır:

4. bap, 1 - 16: Kilisede, Mesih’in bedeninde

Burada yeni hayat, kendini geri çekmeye ve kilise hayatında kendini kabul ettirmemeye ya da başkalarını hiçe saymamaya özen gösterir. Davranış, kilisenin pratik birliğinin korunmasına hizmet etmelidir. Aynı şekilde her üye kilisenin ruhsal büyümesini desteklemek için sorumluluğa katılır; çünkü herkes Mesih’ten bir armağan almıştır.

4. bap, 17 – 24: Dünyadan temel farklılık

Dünyada, Tanrı’dan uzak bir hayat ile Tanrı’dan gelen, göksel Baba’yla oğulluk paydaşlığı içindeki bir hayattan daha büyük bir karışıklık olamaz herhalde. İki yaşam biçiminin anlam doluluğu ve kalıcılığı gece ile gündüz kadar birbirinden farklıdır.

4. bap, 25 – 32: Yeni hayat için buyruklar: Konuşmak, çalışmak, bağışlamak

Pavlus, yeni hayatın gündelik hayatta nasıl yol açtığını gösteren çeşitli ayrıntıları göstermeye başlar. Öfke ve bağırış, hiddet ve acılık, gerçek anlamın ve sevginin bulunmadığı eski bir hayata ait olabilir ancak. Hırsızlık geçmişte kalmalıdır; konuşmamız olumlu ve yapıcıdır. Aşağı değil, yukarı çeker.

5. bap, 1-14: Tanrı'yı örnek alanlar: Şakalar, cinsellik, ılık / karanlık

Tanrısız bir dünyada Tanrı'yı örnek alanlardan daha aşağı bir şey olmamalıdır. Pis şakalar, eğri ve sapkın bir kuşağın kirinden ve pisliğinden zevk almak artık bizden duyulmaz. Cinsellik, Tanrı'nın değerli ve aynı zamanda çok kırılgan bir armağandır. Dünyayla artık gönüllü bir yürek paydaşlığı yoktur. Dünyadaki ılıklar olarak biz daha çok ılığa ve gündüze yol gösteren işaretleriz.

5. bap, 15 – 21: Zamanı değerlendirmek, alkol, kilisede ibadet

Tanrı, kendini bizim aracılığıyla göstermek için, O'nun önceden hazırladığı işlerde davranmamız için özel anlar armağan eder. Tanrı'nın ve ılığın çocukları plansız ve edilgin yaşamaz. Ellerindeki zamanı kullanırlar, kendilerinde yenilenmiş olan akıl ve anlayışla iyi düşünerek davranırlar. Tanrı'nın isteğini yaparlar. İnsanı uyuşuk ve ayık olmayan biri yapan ve Rab'be yaklaştırmayan alkolle kendilerini doldurmazlar.

Bir sarhoş edici madde yerine Ruh bizi tamamen kaplamalı ve doldurmalıdır. Böylece kilisedeki başkalarına da yararlı olabiliriz. Böylece dolu bir yürekten gerçek, yürekten gelen bir övgü ve şükran mümkün olur. Bu yalnızca bizi değil, onu duyan herkesi bina eder.

5. bap, 22 – 33: Erkek ve kadının evliliği – Mesih ve kilise

Evlilik, kendiliğinden ya da otomatik olarak iyi işlemeyen bir ömür boyu görevdir. O zamanlar kadın, mutlak itaat buyrulan bir mülktü. Antik Çağ'da erkeklere karılarını sevmelerini buyuran bir buyruk yoktu. Ama müjdenin ılığı kadınları bu durumdan çıkarır: Erkekler karılarını sevmelidir, hem de aşılamayacak bir ölçüye göre: Mesih'in kiliseyi sevdiği gibi.

Kadınlar da şimdi müjdenin ılığında ve özgürlüğünde kocalarına karşı baş kaldıracabileceklerini düşünmemelidiler. Onlar da Mesih ve kilise örneğini kendilerine uygulamalıydılar: Beden olarak kilise başa (Mesih'e) nasıl boyun eğiyorsa, kadınlar da kocalarına öyle. Mesih'i örnek olarak erkekleri ve kadınları ilgilendiren bütün davranış, gönüllü olarak ve zorlama olmadan, yenilenmiş yüreklerin kanaatiyle gerçekleşir.

6. bap, 1,-4: Çocuklar ve babalar

Çocuklar, imanlı olsunlar ya da olmasınlar, anne babalarının sözünü dinlemelidir. Bu onlar için bir bereket olacaktır. İsrail'e verilen on sözün altıncı buyruğu geçerlidir: zamandan bağımsız ve her zaman geçerli, yaşam için, anne babaların ve çocukların bereketi için bir buyruk.

Babalar, ya da anne babalar, çocuklarla sevgiyle ama bağlayıcı bir biçimde ilgilenmelidir; öyle ki çocuklar cesaret bulsun ve büyüsünler, Rab'bi kabul edip O'nun ardından gitsinler ve bir gün bağımsız yaşayabilmek ve kendileri de aile kurabilmek için kısacası yetişkin olsunlar.

6. bap, 5 – 9: Çalışma ilişkileri: Efendiler - köleler, imanlı - imansız

Bugün kölelik bu şekliyle artık olmasa ve müjdenin etkisi sayesinde kaldırılmış olsa da, bu çağrılardan bugünkü çalışma ilişkilerine de uygulanabilecek ilkeler çıkarırız.

En önemli ilke aynı zamanda çok da basittir: Her Hristiyan önce göksel Efendisi'ne karşı sorumludur. İnsanları değil, sonsuz Rabbimiz'i hoşnut etmek isteriz. Ama O'nu hoşnut etmek çoğu durumda yeryüzündeki efendiye itaat etmek anlamına gelecektir. Hristiyan'ı belirleyen, patrona karşı sürekli

eleştiri ya da yürekte kin değildir. Bu karmaşık bir konudur; ama Hristiyan burada da RAB'be ve müjdeye nasıl tanıklık edebileceğini düşünür.

6. bap, 10 – 20: Her cephede ruhsal çatışma

Son olarak, pratik iman hayatı hakkında şimdiye dek söylenen her şeyin bir çağrısı ve özeti olarak Pavlus, ruhsal ve görünmez cephenin bütün hayat alanlarından ve hayat durumlarından geçtiğine dikkat çeker. Pek çok Hristiyan görünmeyen dünyadan gelen tehlikenin farkına varmaz ve İblis yokmuş gibi yaşar. Pavlus adeta, bu mektupta her hayat durumunu ele alamayacağını söyler. Ama bunun yerine bize, her hayat durumunda ve tehlikede RAB'de ayakta kalabileceğimiz Tanrı'nın silahlarını gösterir.

Yönetimler ve hükümlerlikler: Kötü olan ve görünmeyen, göksel dünya

Yeni Antlaşma'da, görünmeyen dünyadaki kişisel ruhsal güçleri ifade eden kavramların bu kadar sık geçtiği başka bir mektup yoktur. Pavlus'un kiler de dahil olmak üzere başka mektuplar da bundan söz eder (örneğin Romalılar 8:38; Koloseliler 1:16; 2:15; 1 Petrus 3:22), ama bu sıklıkta değil; bu da bu mektubun bir özelliğidir.

Sözü Pavlus'a bırakalım ve bu varlıkları anan bütün metinleri aktaralım:

- ... ve O'nu (Mesih'i) göksel yerlerde sağına oturttu; yalnız bu çağda değil, gelecek çağda da anılan **her yönetimin** (πάσης ἀρχῆς *pases arches*), her **hükümlerlik** (ἐξουσίας *exousias*), **gücün** (δυναμείας *dunameos*), **egemenliğin** (κυριότητος *kuriotetOs*) ve her **adın** (*onoma*) üzerine; ve her şeyi O'nun ayakları altına serdi ..., 1:21-22.

Mesih insan olarak akla gelebilecek her ruhsal kişiliğin üzerine yükseltilmiştir. Bunlar Tanrı'nın yaratılışında yüksek bir konuma sahiptir; ama Mesih'in konumu onlarınkinden yücedir, çünkü Yüce Olan'ın tahtında, Tanrı'nın sağındadır.

- ... **havadaki güçlerin egemenine, ruhun egemenine** uyarak; o ruh şimdi söz dinlemeyenlerin oğullarında etkindir ..., 2:2

Güçler dünyadaki olaylar üzerinde somut ve güçlü bir etki yaparlar. Yalnızca hükümet merkezlerini değil, sıradan insanı da, yani ruhsal olarak ölü olan ve böylece güçlere teslim edilmiş herkesi etkilerler. Burada açıkça Tanrı düşmanı, yani şeytani oldukları ortaya çıkar. Bu varlıklar arasında biri egemense, bu ancak İblis olabilir. Kutsal Yazı da bunu söyler: Matta 25:41.

- ... öyle ki şimdi kilise aracılığıyla göksel yerlerdeki **yönetimlere** ve **hükümlerliklere** Tanrı'nın çok yönlü bilgeliği bildirilsin, ... 3:10

Bütün görünmeyen dünyaya, Tanrı'nın kurtuluş eylemi ve onun sonucu olan kilise, Tanrı'nın bilgeliğinin bir ilanı olarak sunulur. Güçler hayretle bakmak ve dişlerini gıcırdatarak boyun eğmek zorundadır. Zafer bizim Mesih'imizindir ve kilise O'nun "ganimeti"dir; güçler kaybetmiştir.

- gökte ve yeryüzündeki her **ailenin** adını kendisinden aldığı ..., 3:15

Burada ilk bakışta bu güçlerden söz edilmese de, onların da yaratık olduğu ve adlarını Yaratıcı'dan aldıkları burada açıkça gösterilir. Bu, Efeslilere bu güçlerin özerk olmadığını ve (her şeye) gücü yeten tanrılar da olmadığını, Yaratıcı'ya tabi olduklarını açıkça gösterir. Bu bağlamda, büyüde ruhlara adlarıyla seslenmenin ya da onları adlarıyla çağırmanın önemli olması ilginçtir.

- “Yükseğe çıktığında **tutsaklığı** tutsak etti ...” 4:8

Burada da bağlam doğrudan açık değildir. Ama tutsaklık, Mesih’in çarmıh ve diriliş aracılığıyla kıldığı karanlığın gücü yoluyla var oluyordu. Burada İsa’nın göğe yükselişi, tamamlanmış ve zaferle sonuçlanmış kurtuluş işinden sonraki bir zafer alayıdır.

- ... **İblis’in** (διάβολος *diabolos*) hilelerine (μεθοδείας *methodeia*) karşı durabilesiniz. Çünkü savaşımız insanlara karşı değil, **yönetimlere** (ἀρχαί *archai*), **hükümlerliklere** (ἐξουσίας), **bu karanlığın** (σκότος *skotos*) **dünya egemenlerine** (κοσμοκράτωρ *kosmokrator*), göksel yerlerdeki **kötülüğün ruhsal güçlerine** (πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας *pneumatika tes ponerias*) karşıdır. 6:11-12

Burada güçlerle bağlantılı olarak ilk kez İblis’in adı geçer. O, bu güçlerin en üstüdür, “generalidir” (krş. Matta 12:22 vd.). Böylece güçlerin maskesi düşürülmüştür; her zaman düşman oldukları ve Tanrı’nın bizdeki ve bütün dünyadaki işini durdurmak ve ona zarar vermek için her şeyi yaptıkları açıktır.

Bu konunun bu mektupta merkezi bir konu olması nasıl açıklanır? Efesliler, bugünkü bizler gibi “aydınlanmış”, modern ya da postmodern bir zamanda yaşamıyorlardı. Onların hayatı, bu kentteki, Küçük Asya’daki, Roma İmparatorluğu’ndaki o zamanın toplumu putperest kültlerle biçimlenmişti. Efes, insanların içinden çıkıp Mesih’e iman ettiği bütün toplum katmanlarına kadar dinle yoğrulmuştu. Hayat, Romalıların Diana dediği Artemis’e tapınma tarafından belirleniyordu (bkz. görsel). Ayrıca Efes büyüünün ve okült uygulamaların bir merkeziydi. B.M. Metzger şöyle der: “*Bütün Greko-Romen kentleri arasında Efes, imparatorluğun üçüncü büyük kentidir ve her türden büyücü, sihirbaz ve şarlatan için açık ara en çekici yerdir.*” Luka (bkz. aşağıda), yemin formülleri ve okült içerikler barındıran bu tür büyü kitaplarından büyük bir miktarın, müjdeye iman edenler tarafından yakıldığını bildirir. Yahudilerin de kendi büyüleri vardı ve bu ruhsal karanlığa ortaklardı. Yahudi, Helenistik ve Roma kültürlerinin karışması gündelik bir olaydı (senkretizm). Buna astroloji, yıldızlar tarafından belirlenen kadere inanç da eklendi. Bunlar hayatı belirliyordu; tehdit edici, gerçek, talepkârdılar. Kimse bunlardan gerçekten özgür değildi. Bu putperestlik, Pavlus’un andığı güçlerin Efesliler, genel olarak insanlar üzerinde doğrudan etki elde etmek için kullandığı köprübaşı, araçtı. Bu güçlere adlarıyla seslenilerek ve yemin formülleriyle, insanların hedeflerine ve çıkarlarına, özellikle başka insanlara karşı, ulaşmalarını sağlayacak şeyleri yapmaları buyuruluyordu. Bu güçler korku yaratıyordu; “her yerde hazır bulunmaları” yüzünden insan kendini güvende hissedemiyordu.

Şimdi sorular şunlardı: Müjdeye iman etmiş olanların durumu şimdi nedir? Güçlerin hâlâ bir etkisi var mı? Mesih güçlerle aynı düzeyde mi, onlardan üstün mü, yoksa hatta onlardan aşağı mı? Hâlâ güçlere teslim edilmiş durumdalar mı? Güçlere karşı nasıl davranmalılar? Yoksa bu kültler yeni imanlarıyla birlikte sürdürülmeli mi?

Bu zaman, başka şeylerin yanı sıra, insanların tanrılardan korkarak yaşadığı Haiti’deki ve Afrika’daki vudu kültürüyle karşılaştırılabilir. Ama müjdeye iman ettiklerinde bu bağımlılık ve korku kırılır. Tanrıların bu kültürlerdeki ve bu kültürler aracılığıyla etkisi, Batı dünyasındakinden farklıdır. Ama orada da, o kadar göze çarpmasa da, aynı ölçüde gerçektir. Orada, Haiti’de ve Afrika’da, ayrıca dünyanın başka pek çok yerinde, tanrılara inanılır; onlar gündelik hayatın bir parçasıdır. Bizde bu varlıklara inanılmaz. Ama İblis’in insanları kölelik altında tutmak için sahip olduğu bir avantaj tam da budur.

Bu kölelik ve karanlığın gücü bizim enlemlerimizde büyük ölçüde cinlere tutulmayla ilgili değildir. Bizim toplumumuzda bu, dünyanın, insanın tutku ve arzularının ve görünmez güçlerin bir işbirliğidir (2:2). Dünyanın sistemi İblis tarafından yönetilir; böylece insanın Tanrı’dan uzağa çekildiği bir ortam zaten

yaratılmıştır. Buna, insanın kendisinin, boyun eğmesi gereken Tanrı'yı değil, günahı istemesi de eklenir. Bu iki ön koşul, havada, yani yakın çevremizde etkin olan kötü görünmez güçlere, bütün bunları kendi lehlerine güçlendirmek için her olanağı açar. Bu sırada insana her bakımdan zarar vermek için önemli kilit noktalara (hükümet, okul, eğitim, teknik, boş zaman), doğaya da yoğunlaşırlar. Ama bu, sonuçta Tanrı'nın izin verdiği çerçevede olur. Görünmeyen dünyadaki Tanrı'ya karşı isyanın boyutunun, görünen dünyada yaşadığımız isyanla karşılaştırılabilir olduğunu tasavvur etmeliyiz.

Karanlığın bu dünya egemenlerinin başlıca saldırı hedefi elbette onların egemenliğinden koparılmış olanlar ve artık Baba'nın ve Oğul'un elinden kapamayacakları kişilerdir. İmanlılar orada güvende olduğu için, imanlıların iman hayatını ve her şeyden önce müjde için gayretlerini yıkmaya çalışırlar. Korkmaları gereken budur; çünkü müjde insanları onların egemenliğinden özgür kılabilir. Tanrı'nın lütfunun müjdesi, onların günlerinin sayılı olduğunun kanıtıdır.

Pavlus bu melek varlıkları anlatan çeşitli kavramları sıraladığında, insanların ve kültürlerin kendilerinin, hem Yahudilerin hem ulusların kullandığı kavramları kullanır. Bu varlıklar konusunda o günlerin dünya görüşünü benimser, çünkü bu dünya görüşü bir bakıma gerçekliğe karşılık geliyordu. Pavlus'un yapmadığı şey – belki bunu isterdik – melekler dünyasının bir hiyerarşisini ya da şeytani hilelerini üreten şeytani işletmenin bir organizasyon şemasını açmaktır. Kavramlar bir hiyerarşiye işaret eder. Uluslar melekler dünyasında böyle bir hiyerarşi tanıyordu. Pavlus yalnızca gerçekten önemli olanı söyler ve güçlü, dolayısıyla insanlardan üstün yaratıkların kişisel gerçekliğini basitçe varsayar. Onun için önemli olan, bu güçlerin Mesih'e tabi kılındığını ve imanlıların onların diktatörlüğünden kurtarıldığını duyurmaktır. Ama onun için aynı ölçüde önemli olan, yenilmiş olsalar da güçlerin imanlıya yapabildikleri her yerde saldırmalarıdır. Böylece Hristiyan, şeytani (dünyasal, günahlı) etkilere karşı en yüksek uyanıklığa çağırılır. Bu hileleri açığa çıkarmalı ve onlara karşı durmalıdır. Böylece Hristiyan olmak, ama Galip olan'ın, yüceltilmiş Rab İsa Mesih'in gücüyle kazanılabilecek bir savaş haline gelir. **Efeslilere Mektup, alıcılarını, Rab'lerine ve O'nun kudretinin gücüne bağımlı olarak, güçlere karşı Mesih'teki yeni konumlarını bilinçli olarak yaşayabilecek duruma getirir.** Bu duyguyu belki ancak zayıf biçimde paylaşabiliriz; ama bu etkileri kendi zamanımızda o kadar daha ciddiye almalıyız.

Kutsal Yazı'nın kendisi, meleklerin uluslar üzerinde güç sahibi olduğunu bildirir. Daniel 10'da önderlerden, yani Med ve Pers krallıklarının, ayrıca Yunanistan'ın melek güçlerinden söz edilir. Büyük İskender'in karizmatik kişiliği ve hızlı yükselişi bu açıdan çok daha iyi anlaşılabilir. Melek önder Mikael İsrail halkına atanmıştır. Yasa'nın Tekrarı 29:26; 32:8'de (Septuaginta ve eski Latince çeviri şöyle okur: Tanrı'nın meleklerinin sayısına göre) bu durum bütün halklara genişletilir.

Halkların tanrıları boştur, hiçtirler, gerçek tanrılar değildirler. YAHVE'den başka Tanrı yoktur. Ama öte yandan bu putların arkasında cinler dünyası gizlenir (1 Korintliler 10:19 vd.). Bu yolla görünen dünyanın görünmeyen dünya üzerinde doğrudan bir etkisi vardı.

Luka'nın Elçilerin İşleri'ndeki (19. bab) ayrıntılı anlatımı yukarıdaki açıklamaları doğrular (Almanca Elberfelder çevirisinden çevrilmiştir):

“ O (Pavlus) havraya girdi ve üç ay boyunca cesaretle konuştu; onlarla tartışıyor ve onları Tanrı'nın Egemenliği'yle ilgili konularda ikna ediyordu. Ama bazıları inatlaşıp iman etmeyince¹ ve halkın önünde Yol'u² kötüleyince, onlardan ayrıldı ve öğrencileri ayırdı; her gün Tiranus'un okulunda tartışıyordu. Bu iki yıl sürdü; öyle ki Asya'da yaşayan herkes, hem Yahudiler hem de Grekler, Rab'bin sözünü duydu. Tanrı Pavlus'un eliyle olağanüstü mucizeler yapıyordu; öyle ki onun bedenine değmiş mendiller ya da önlükler bile hastaların üzerine konuyor, hastalıklar onlardan ayrılıyor ve kötü ruhlar çıkıyordu.

Ama dolaşan Yahudi cin çıkarıcılarından bazıları da, kötü ruhlara tutulmuş olanlar üzerine Rab İsa'nın adını anmaya kalkıştılar ve şöyle dediler: Pavlus'un duyurduğu İsa adına size buyuruyorum! Bunu yapanlar, Skeva adlı bir Yahudi başkâhininin yedi oğluydu. Ama kötü ruh onlara karşılık verip şöyle dedi: İsa'yı tanıyorum, Pavlus'u da biliyorum; ama siz kimsiniz? Ve içinde kötü ruh bulunan adam üzerlerine atıldı, ikisini de yakalayıp alt etti; öyle ki o evden çıplak ve yaralı olarak kaçtılar. Bu, Efes'te yaşayan bütün Yahudiler ve Grekler tarafından duyuldu; hepsini korku sardı ve Rab İsa'nın adı yüceltildi. İman etmiş olanlardan birçoğu gelip yaptıklarını itiraf etti ve açıkça bildirdi. Büyücülük yapmış olanlardan birçoğu da kitaplarını toplayıp herkesin önünde yaktı; bunların değerini hesapladılar ve elli bin gümüş tuttuğunu buldular. Böylece Rab'bin sözü güçlü bir şekilde yayıldı³ ve üstün geldi⁴."

Efeslilerin Artemisi büyüktür! Elçilerin İşleri 19:23-40

“O sıralarda Yol⁵ yüzünden küçümsenmeyecek bir kargaşa çıktı. Çünkü Dimitrios adında bir gümüşçü, Artemis’in gümüşten tapınak maketlerini yapıyor ve zanaatkârlara azımsanmayacak bir kazanç sağlıyordu. Bunları ve bu işle uğraşan işçileri bir araya topladıktan sonra şöyle dedi: Adamlar, bilirsiniz, refahımız bu kazançtan gelir. Görüyor ve duyuyorsunuz ki, bu Pavlus yalnız Efes’te değil, hemen hemen bütün Asya’da büyük bir kalabalığı, elle yapılan tanrıların tanrı olmadığını söyleyerek ikna edip fikrini değiştirmiştir. Yalnızca bu işimizin kötü bir ün kazanması tehlikesi yok; büyük tanrıça Artemis’in tapınağının da hiçe sayılması ve bütün Asya’nın ve dünyanın taptığı tanrıçanın görkemli büyüklüğünün yok olması tehlikesi de var.

Bunu duyunca öfkeyle doldular ve bağırarak şöyle dediler: Efeslilerin Artemisi büyüktür! Kent karışıklık içine düştü; hep birlikte tiyatroya koşular ve Pavlus’un yol arkadaşları olan Makedonyalı Gayus ile Aristarkus’u da sürükleyip götürdüler. Pavlus halkın arasına çıkmak istediye de öğrenciler buna izin vermedi. Asya’nın yöneticilerinden⁶ onun dostu olan bazıları da ona haber gönderip tiyatroya gitmemesini rica ettiler. Kimi şunu bağırdı, kimi bunu; çünkü toplantı karışıklık içindeydi ve çoğu neden toplandıklarını bilmiyordu. Yahudilerin öne ittiği İskender’i kalabalığın içinden öne çıkardılar. İskender eliyle işaret etti ve halkın önünde savunma yapmak istedi. Ama onun Yahudi olduğunu anlayınca hepsinin ağzından *tek* bir ses yükseldi ve yaklaşık iki saat boyunca bağırdılar: Efeslilerin Artemisi büyüktür! Kent yazmanı kalabalığı yatıştırınca şöyle dedi: Efesliler, Efes kentinin büyük Artemis’in ve gökten⁷ düşen heykelin tapınak bekçisi olduğunu bilmeyen insan var mı? Bu tartışılmaz olduğuna göre, sakın olmanız ve aceleyle bir şey yapmamanız yaraşır. Çünkü buraya getirdiğiniz bu adamlar ne tapınak soyguncusu ne de tanrıçamıza küfredenlerdir. Eğer Dimitrios’un ve yanındaki zanaatkârların birine karşı bir davası varsa, mahkeme günleri yapılır ve prokonsüller vardır; birbirlerini dava etsinler. Ama başka konularda bir dileğiniz varsa, yasal toplantıda karara bağlanacaktır. Çünkü bugünkü kargaşa yüzünden suçlanma tehlikesiyle de karşı karşıyayız; çünkü bu toplanma için hesap verebileceğimiz hiçbir neden yoktur. Ve bunları söyledikten sonra toplantıyı dağıttı.

Tanrı’nın silahları: Ruhsal savaş, ama nasıl?

Ruhsal savaşla ilgili talimatlar, mektubun uygulamalı bölümünün bir kapanışından çok doruk noktası olarak anlaşılmalıdır. Her halükârda karşımızda bir tür özetleyici kapanış konuşması vardır. Bu konuşma, bir generalin savaş başlamadan önce askerlerine yaptığı konuşmayla karşılaştırılabilir. Ruhsal savaşın ciddiyetini doğru değerlendirmek için savaştan önceki bu dramı ve gerilimi biraz gözümüzün önüne getirmek iyidir.

Hristiyan hayatı sürekli bir savaştır. Bunu açıklamak için Pavlus bir asker resmini kullanır; muhtemelen o zamanlar Efes’in sokaklarında sıkça görülen bir Roma askeri. Bu resimle savaşın güncelliğini ve acımasız gerçekliğini de vurgular; bu ruhsal savaş için de geçerlidir. Aslında burada arenadaki bir güreş için kullanılan sözcüğü kullanır, çünkü bununla düşmanın yakınlığını vurgulamak ister. Bu anlamda göksel yerler göksel bir arenaya benzetilebilir.

Tipolojide, o zamanlar Kenan’da gerçekten ve sözcük anlamıyla gerçekleşen savaştan söz etmiştik. Pavlus savaşımızın insanlara karşı değil, yani beden ve kana karşı değil, göksel yerlerdeki kötülüğün ruhsal (görünmez) güçlerine karşı olduğunu söyler (6:10-20). Resmin içinde kalalım: Bu kötülük güçleri, Kenan’da yaşamamızı, yani Mesih’teki Hristiyan konumumuzu göksel yerlerde yaşamamızı bütün güçleriyle engellemek isterler. Göksel bereket zenginliğini tatmamamızı ve tadını çıkarmamamızı, onu

yaşamamamızı ve ona tanıklık etmememizi sağlamak isterler. Bu güçler iman hayatımızı yıkmak, kurutmak ve bizi geldiğimiz dünyanın gidişatına geri itmek isterler. Dünyanın gidişatına uyum sağlamakla, Tanrı'nın Mesih'teki yeni insanının tanıklığı ve müjdenin tanıklığı ölür. Oraya giden yol cinlere tutulma değil, günahıdır.

Hatırlayalım: Efesliler Mesih'te bir kez ve sonsuza dek bu muazzam ve sayısız melek güçlerinin üzerine yükseltilmişlerdi. Demek ki artık onlardan korkmalarına gerek yoktu. Bu, bugün bizim pek anlayamayacağımız bir rahatlama ve kurtuluştur. Ama burada ölümcül bir hata yapabilirlerdi. Tehdit hâlâ vardı, ama artık tövbe edip dönmelerinden önceki biçimde değil. Bu ruhsal güçlerden şimdi de korkmak gerekiyordu, çünkü imanlılar yeniden saldırı hedefi olmuştu. Ama şimdi amaç, onların Mesih'teki yüksek zafer konumunu hayata geçirmelerini engellemektir. Bu konumu imanlılardan artık çalamazlardı, ama bu konumun içindeki ya da bu konumun gücünden beslenen bir hayatı çalabilirlerdi. Şimdi korkulması gereken İblis'in zorbalığı değil, hilesiydi. Bu hilelerle dünyada, her yerde ve her hayat durumunda, evlilikte ve ailede, iş yerinde ve kilisede karşılaşıyorlardı. Böylece iman hayatında en yüksek dikkat ve yoğunlaşma gerekir. Bunlar havada, yani yakın çevremizde hareket eden, sürekli düşüşümüz ve yenilgimiz için çalışan gerçek varlıklar ve güçlerdir. Ama Pavlus bizi yalnızca konumumuz bakımından değil, iman hayatımızda da güçlü bir konumda görür: O'NDA güçlüyüz, yenilmiş olan bu güçlerden daha güçlüyüz. Mesih'in gücünün dışında hiçbir şansımız yoktur, çünkü bu varlıklar, bu güçler bizden daha güçlü ve daha hilekârdır.

Bu güçlerin nasıl çalıştığı, stratejilerinin ve taktiklerinin ne olduğu, kuşanmamız gereken ruhsal silahlardan anlaşılır. Orada silahlarımız **hakikat, doğruluk, esenlik, iman, kurtuluş ve Sözdür**. Buradan, düşmanın iman hayatımızı yalan, haksızlık, huzursuzluk, imansızlık ve kuşkuyla yıkmak istediği görülür. **Gerçekten de düşmanın nişan aldığı şey Hristiyanlığımızın ahlakıdır.**

Bu görünmez, şeytani göksel orduların kötü etkisi, bazılarının sandığı gibi zorunlu olarak cinlere tutulmada görülmez. Bu etki hilekâr ve ayartıcıdır. Dindar kılığına bürünmüş olarak gelen ışık meleğiyle karşı karşıyayız. Söz konusu olan, örneğin onları bir kentten ya da bölgeden kovmak için saldırıya geçip kötü güçlerin karşısına çıkmamız anlamında gösterişli bir şey değildir. Karizmatik harekette uygulanan bu tür bir savaş, Pavlus'un bu metninden (ve başka hiçbir metinden) hiçbir şekilde çıkarılamaz. Efes kentindeki okültizm, büyücülük ve büyü nedeniyle belki bunu bekleyebildik. Hayır, **savaş bir haçlı seferi değildir; ne imansızlara ne de cinlere karşı**; evlilikte, ailede ve kilisede huzursuzluk aracılığıyla ruhsal hayatımızı en hassas noktalarından vurmak isteyen bir savaştır. O'nda şimdiden bu güçler üzerinde bir zafer konumuna sahibiz; bu yüzden tam olarak bu olmalı ve bunu yaşamalıyız.

Cinlerle ve cinlere tutulmuş kişilerle karşılaşmaların olabileceğini ve olduğunu belirtmek gerekir. Bu özellikle büyücülüğün kültürün sağlam ve derin bir parçası olduğu, dolayısıyla cinlere tutulmanın sık görüldüğü ülkeler için geçerlidir. Ama gerçek imanlılar, Mesih'te güçlerin üzerine yükseltilmiş olanlar, cinlere tutulmuş olamazlar. Cinlerin etkisi imanlıların hayatına sızabilir; ama okült yükten çok, dünyasal bir yaşayış aracılığıyla. Bu olgunun görünmeyen dünyayla bağlantılı olduğu bugün hafife alınmaktadır!

Her günahı ya da dünyaya her uyumu bu güçlerle ilişkilendiremeyiz; "her çalının arkasında bir cin saklanmaz". Bizi düşürmek isteyen dünya, benliğimiz ve ruhsal dünyadır. Bu, içeriden, dışarıdan gelen ve görünmeyen dünya aracılığıyla doğaüstü olan bir etkidir.

Savaşımızı nasıl tanımlayabiliriz, nasıl bir savaştır? Pavlus'un talimatlarından bunun bir saldırı savaşı olmadığı sonucunu çıkarmak gerekir. Söz konusu olan "ayakta kalmak", "karşı durmak" ve "durmak"tır.

Demek ki konumumuzu korumalı, iman mirasımız ve iman deneyimimiz olanı bırakmamalı ya da elden çıkarmamalıyız. Tek saldırı silahı kılıçtır; ama o da yakın dövüşte savunma için vazgeçilmezdir.

Yine de bu tanımda saldırgan bir yan vardır. Müjdenin ilan edilmesi, karanlığın egemenliğine yapılan cepheden saldırıdır. Müjde, İblis'in elinden avının alınabileceği silahtır. Esenlik müjdesine hazır olarak giyilen iyi ayakkabılar, müjdeyi duyurma savaşında hareketliliğe ve devinime tanıklık eder.

Metinde anılmasa da, her savaşın tek başına verilmemesi yüreklendiricidir. Bizim birliğimiz Rab'bin ordusudur; bu orduda kilise içinde birlikte durur ve Mesih'in silah arkadaşları olarak savaşırız.

Yine de şu uyarı: Silahlar bize, bir kuşa tüy çıkması gibi kendiliğinden çıkmaz; onları kuşanmalı, gündelik hayatımızda etkin olarak kullanmalı ve uygulamalıyız.

Efes ve Kolose

Kutsal Kitap'ı az çok sistematik olarak okuyan herkesin dikkatini, bu iki kentteki kiliselere yazılan mektuplar arasındaki belli bir benzerlik ya da paralellikler çekmiş olacaktır. Bunlar aynı zamanda yazılmıştır, Filimun'a Mektup da öyle. Bu bakımdan karşılaştırmalı bir inceleme kesinlikle değerlidir.

Burada şu kadarını belirtmek yeterli olsun: Neyin doğru olamayacağını bulmayı kendine görev edinmiş olan Kutsal Kitap eleştirisi teolojisi, Koloselilere Mektup'un Pavlus tarafından yazılmadığını, bunun da Efeslilere Mektup'un (yine Pavlus olmayan) bir yazarına örnek olarak hizmet ettiğini öne sürer.

Bu, pek çok kuramdan yalnızca biridir. Biz, hem mektupların başındaki selamlamada, hem ortasında hem de sonunda Pavlus'u yazar olarak anan Yazıların kendi tanıklığına inanıyoruz.

Birbirinden yalnızca yaklaşık 180 km uzakta bulunan iki kilisenin tamamen aynı değil ama benzer sorunlara sahip olması da şaşırtıcı değildir. Dolayısıyla mektuplar bazı paralellikler gösterebilir.

Kullanılan kaynaklardan bazıları:

Arnold, E. Clinton, Downers Grove, 1992, Powers of darkness: principalities & powers in Paul's letters

Arnold, E. Clinton, Eugene OR, 1989, Power and Magic, The concept of power in Ephesians

Blatt, Helmut, Marburg/Lahn, 2002, Das Geheimnis der geistlichen Waffenbrüstung

Elberfelder çevirisi (Almanca Kutsal Kitap çevirisi), Hückeswagen, 2005

Ellicott, C.J., London, yeni baskı 2004, A Bible Commentary for Bible Students, Volume 8

Grant, F.W., New Jersey, 1901, The Numerical Bible,

Greijdanus, Dr. S., Kampen, 1932, Korte Verklaringen, Deel 12

Lee, Witness, Stuttgart, 1980, Der Brief des Paulus an die Epheser

Lincoln, William, Glasgow, 1980, Assembly Writer Library, Vol.II

House, H. Wayne, Marburg/Lahn, 1983, Chronologische Tabellen und Hintergrundinformationen zum NT

Keener, Craig S., Neuhausen, 1998 (1993 Inter Varsity Press), Kommentar zum kulturellen Umfeld des NT

Kelly, William, Oak Park, Lectures on the Epistle to the Ephesians

Kettling, Siegfried, 1992, Gießen, Typisch evangelisch – Grundbegriffe des Glaubens

Martin, P. Ralph, Wuppertal, 1985, Brockhaus Kommentar zur Bibel

Medema, H.P., Vaassen, 1991, De nieuwe Mens: Commentaar op de Brief van Paulus an des Efeziërs

Remmers, Arend, Hückeswagen, 2004, In Christus gesegnet, Eine Auslegung zum Epheserbrief

Smith, Hamilton, Edingburgh, The Epistle to the Ephesians, An Expository Outline

Stadelmann, Helge, Neuhausen Stuttgart, 1993, Der Epheserbrief, EDITION C-Bibelkommentar

Stott, John R.W., VTR, Nürnberg 2001, Die Botschaft des Epheserbriefes

Schmalenbach, Hanna-M., Marburg/Lahn, 2007, Frausein zur Ehre Gottes im Kontext verschiedener Kulturen

Tenney, Merrill C., Marburg/Lahn, 1979, Die Welt des Neuen Testaments

Wjst, Walter, Dillenburg, 1999, Ephesus – Aufstieg und Fall einer Großstadtgemeinde

Hoehner, Harold W., Michigan, 2002, Ephesians, An Exegetical Commentary

Peters, Benedikt, Berneck, 1991, Pulsierendes Leben, Ein Gang durch den Epheserbrief

Peters, Benedikt, Berneck, 1989, Dämonische Verstrickungen, Biblische Befreiung

Notlar

1. Ya da: ve söz dinlemezlerken.
2. Yani Hristiyan yolu ya da Hristiyan inanç ikrarı.
3. Başka bir okuma: Böylece söz, Rab'bin gücüyle yayıldı.
4. Ya da: güçlü olduğunu gösterdi.
5. Yani Hristiyan yolu ya da Hristiyan inanç ikrarı.
6. Yani dinsel bayramlardan da sorumlu olan halk temsilcileri.
7. Asıl anlamı: Zeus'tan.